SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 157. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, AUGUST 17, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 17-го СЕРПНЯ 1990 Ч. 157. РІК XCVII

ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ РАДИ УРП

Київ (УПА, ІЦР). — Тут 12-13-го серпня зібралися представники Української Республіканської Партії з усіх областей України, всього 75 осіб. До Ради УРП ввійшли по дві особи від кожної обласної організації в Україні та по дві особи від московської і північної (Тюмень) організацій.

В результаті дводенної праці Рада УРП ухвалила:

* Сприяти консолідації усіх національно-демократичних сил, що борються проти підписання нового союзного договору. З цією метою 2-го і 30-го вересня провести мітинґи і пікетування обласних і міських комітетів КПУ по всій Україні.
* Українська Республіканська Партія виступає за розпущення Верховної Ради УССР теперішнього скликання, оскільки вона не дбає про інтереси народу України.
* УРП домагатиметься проведення нових виборів на багатопартійній основі під контролею обсерваторів з ООН.
* УРП виступає за тісні зв'язки з робітничим рухом.
* УРП вимагатиме виконання постанови Верховної Ради України про відбування військової служби громадянами України на території республіки.
* Рада УРП підтримує пропозицію вінницької організації партії широко відзначити 9-го вересня пам'ять героїчної битви вояків Української Повстанської Армії з німецькими загарбниками в районі монастиря Новий Загорів на Волині.
* УРП вітає розпад КПСС на національні компартії.
* УРП схвалює розпочатий на Україні процес демонтування пам'ятників Ленінові та процес розвінчення культу вождя більшовиків.

Засновано Клюб Депутатів Руху

Київ. — Інформаційний Центр Руху повідомляє, що члени українського парляменту, які також є членами Українського Народного Руху за Перебудову, створили в середу, 8-го серпня, позапарляментарний клюб. Згідно зі статутом, Клюб Депутатів отримав леґальний статус у четвер, 9-го серпня, зареєструвавши свій статут у секретаріяті НРУП.

Новостворений клюб буде дорадчим тілом Народної Ради та служитиме її членам фаховими порадами. Західні парляментаристи, як відомо мають допоміжні бюрові сили та дорадників, а українські парляментаристи не дістають жодної допомоги. Депутат українського парляменту отримує 300 рублів місячно платні, що має йому вистачити не тільки на життя в столиці, удержання родини, але також і на покриття коштів утримання секретарської сили чи іншої додаткової допомоги.

Новозаснований Клюб Депутатів сподіється встановити фонд для своїх потреб в Києві, а також і на Заході. Початковим капіталом в Києві будуть членські вкладки по 100 рублів місячно.

Сергій Одарич, депутат з Києва та одночасно відповідальний секретар Руху для парляментарних справ, заявив, що новостворений клюб „допомагатиме депутатам практично, бо допоможе їм фінансувати конечно потрібних дорадників і отримувати фахові поради для кращого виконання їхніх обов'язків".

В Гантері відбудеться семінар УВАН

Гантер, Н. Й. — Тут у приміщеннях відомого українського пансіону „Карпатія" від 20-го до 24-го серпня ц.р. відбудеться черговий семінар УВАН.

Доповідачами на цьогорічному семінарі будуть: д-р Петро Потічний з Мек Мастер університеу в Канаді, який говоритиме на тему „Українське підпілля в Другій світовій війні", і д-р Леонід Ґрабовський, композитор і музичний критик з Києва, який доповідатиме про українську музику XX століття". Доповіді будуть ілюстровані.

КРЕМЛЬ ГОТУЄ НОВИЙ СОЮЗНИЙ ДОГОВІР

Москва. — В понеділок, 13-го серпня, тут розпочались консультації з участю делеґатів Верховної Ради України та СССР з питань підготови нового союзного договору. Офіційну делеґацію України очолив голова ВР УССР Леонід Кравчук.

Згідно з повідомленням всесоюзної інформаційної телепрограми „Час", українська делеґація прибула на переговори, не маючи остаточної власної концепції нового союзу. Диктор програми „Час" опосередковано натякнув, що дискусія між делеґаціями хоч і була конструктивною, але були і спірні питання.

Заступник голови Верховної Ради України Володимир Гриньов в інтерв'ю телепрограмі заявив про тверді наміри України увійти до складу оновленого союзу, але, за його словами, умови такого входження ще треба визначити.

Однак депутат ВР України Олесь Шевченко заявив кореспондентам, що українська делеґація отримала мандат Верховної Ради України бути лише обсерваторами на переговорах про новий союзний договір. Він заперечив заяву В. Гриньова про намір України увійти в оновлений союз, оскільки це не підтверджено мандатом ВР України.

З різних областей України надходять повідомлення про мітинґи протестів проти підписання нового союзного договору.

У Львові відбувся фестиваль українського фолкльору

Львів. — Тисячі львів'ян та гостей міста взяли участь у першому Всесвітньому фестивалі українського фолкльору „Громада", який відбувся в днях від 28-го липня до 5-го серпня. Взяли в ньому участь численні фолкльорні ансамблі з України та діяспорні колективи з ЗСА, Канади, Арґентини, Великобританії, Франції, Юґославії, Польщі, Чехо-Словаччини, Румунії. Урочисте відкриття фестивалю відбулося на стадіоні „Україна", а дальші концерти проходили у відомому Шевченковому гаю.

Ініціятором проведення фестивалю був Львівський театр-студія „Громада" під головуванням Юрія Яременка. Цю ідею схвалила своїм рішенням Львівська Міська Рада, виділяючи на свято також відповідні фонди. Серед найбільш гаряче сприйманих ансамблів були: молодіжні ансамблі Василя Кардаша з Торонто, ансамбль пісні і танцю „Лемковина" з Польщі, колектив Товариства ім. Т. Шевченка з Югославії, танцювальний ансамбль „Каштан" з Клівленду, який здобув першу нагороду.

Слід також згадати, що ансамбль „Весна" з Франції привіз з собою кілька тон медикаментів для чорнобильських дітей, які передано Рухові. І, як сказано в тижневику „Культура і Життя" з 5-го серпня: „Доводиться лише з гіркотою зазначити, що протягом тривалого часу усі ми були відмежовані від єдинокровних братів наших. Тому то й так щиро вітала львівська земля усіх дітей України, яким лише тепер пощастило до неї прибути".

Заступник голови УНРади відвідав Україну

Оттава (УІБ). — В липні цього року перебував на Україні заступник голови УНРади інж. Микола Світуха та мав нагоду поінформувати провідних діячів Народного Руху України за Перебудову, депутатів Народної Ради України та різні установи про правні заложення і структуру Державного Центру УНР та його довголітню діяльність за кордоном для українського народу. Його зустрічі дали можливість наочно оцінити рівень і розміри процесу національного відродження на західніх і центральних землях України та нав'язати потрібні для ефективної праці контакти.

У Львові інж. М. Світуха був присутній на крайовій науковій конференції НРУП, присвяченій питанням конечної перебудови економічного устрою і соціяльного ладу України. На запрошення предсідника Михайла Осадчого, він привітав учасників конференції від Президії УНРади, підкреслюючи конечність спільних зусиль всіх самостійницьких сил України і діяспори в політичних акціях спрямованих на здобуття визнання України, як суб'єкта міжнародного права, всіми провідними державами західнього світу.

Відвідуючи редакцію нового незалежного часопису „За Вільну Україну", який почав появлятися у Львові від 1-го липня, М. Світуха поінформував головного редактора Василя Базіва про довголітню діяльність ДЦ УНР та про становище УНРади до подій в Україні в сучасному етапі змагань за незалежність. Його інтерв'ю з редакцією про місце України в контексті історичних змін політичної мапи Европи, про поступову еволюцію політичної думки західніх держав та про пов'язані з цим потрібні заходи самостійницьких сил України і діяспори, буде опубліковане в цьому першому незалежному щоденнику Львова.

У Львові він мав також зустріч з депутатами обласної і Верховної Ради в яких порушено багато питань, між ними про перспективи практичної реалізації засад деклярації Верховної Ради про суверенітет України, про опір який ставить партократія нормаль-

(Закінчення на стор. 5-ій)

В Польщі введено навчання релігії в школах

Варшава, Польща. — Польський уряд і єпископат досягли порозуміння у справі добровільного навчання релігії в школах.

Згідно з цим домовленням у початкових та середніх школах могтимуть творитися кляси навчання релігії двічі в тиждень по одній годині. Кадри для науки набиратимуться з-посеред священиків та мирян, які мають фахову педагогічну та богословську освіту. У випадку дітей з початкових шкіл про участь у навчанні релігії рішатимуть батьки, а у випадку молоді середніх шкіл — мусить бути згода батьків і дітей.

Домовлення досягнено після кількамісячної дискусії, в якій брали участь широкі кола суспільства, і, в якій спершу перемагали голоси противників такого рішення. Однак, останнім часом однозначне становище у цій справі зайняла Церква, її політичні впливи в Польщі дуже сильні.

В Польщі навчання релігії відбувалося в школах у міжвоєнному періоді та кілька років після її закінчення, але на початку 1950-их років комуністи припинили це, змагаючи до елімінування впливу Церкви на суспільство. Поновлено навчання релігії в школах після 1956 року, щоб його припинити на початку 60-их років. Тоді Церква зорганізувала мережу прицерковних шкіл, де на навчання релігії після зайнять у школі приходило 80 відсотків учнів початкових шкіл та 40 відсотків учнів середніх шкіл.

Слід згадати, що проти введення навчання релігії до шкіл протестувала невелика протестантська Церква.

Журнал „Комуніст" написав про жертви психіятричних репресій

Москва. — Совєтський журнал „Комуніст", орган ЦК КПСС, звернувся до уряду з просьбою опублікувати дані про кількість совєтських громадян, яких силою поміщували в психіятричні шпиталі і „лікували" там. За словами журналу, ув'язнення людей у спеціяльних лікарнях практикувалося протягом цілих десятиліть, при чому у широких маштабах. Навіть в останні роки лікарні країни прийняли тисячі таких „психічних хворих". Тільки у 1987 році в одній лише Москві під наглядом психіятрів перебувало понад 80,000 осіб, а наступного року їх кількість становила 71,000.

Ні разу за всі роки комуністичного режиму совєтський уряд не подав кількости людей, засуджених на примусове ув'язнення в „психушках".

Правозахисні організації і окремі борці за права людини неодноразово твердили і раніше, що багато пацієнтів психіятричних лікарень — політичні вільнодумці, а не люди, які хворіють на розлад психіки чи на інші психічні захворювання.

Журнал „Комуніст" підтримує тепер пропозицію відомого совєтського поета Євгенія Євтушенка про створення спеціяльної комісії для розслідування діяльности лікарів-психіятрів, які проводили таке „лікування" вільнодумців.

„Для забезпечення строгого дотримання законности з боку психіятричних служб необхідно вжити ряд широкомаштабних і рішучих заходів, базуючись на совєтських міжнародних зобов'язаннях, які повинні забезпечувати дотримання прав і свобід громадян як психічно хворих, так і здорових", — пише журнал.

„Совєтський Союз повинен негайно і безвідмовно підкоритися вимогам прикінцевого документу віденської зустрічі країн-учасниць Наради у справі безпеки і співробітництва в Европі. Згідно з цим документом Совєтський Союз зобов'язується захистити своїх громадян від психіятричних дій, які порушують права і свободи людини, вжити ефективних заходів для попередження можливости подібних дій і для покарання винних в них", — так закінчується стаття в „Комуністі".

ІРАК ЗАЛИЦЯЄТЬСЯ ДО ІРАНУ

Дгагран, Савдійська Арабія. — Ірак, намагаючись протиставитись зростаючому міжнародному відокремленню у наслідок його нападу на Кувайт, запропонував Іранові погодитись майже на всі передумови у полагодженні ключевих спірних питань після восьмилітньої війни. Рішення президента Саддама Гуссейна зректися своїх далекосяжних цілей у відношенні до Ірану не виглядає нічим іншим, як тільки спробою звільнити свої військові частини здовж іранського кордону та вжити їх у Савдійській Арабії. Це рішення також віддзеркалює намагання Іраку, що в заміну Іран допоможе Іракові улегшити міжнародні економічні санкції.

У своєму листі до президента Ірану Гашемі Рафсанджані іракський президент пише, що існує можливість „нового життя, де переважає співпраця в дусі ісламських засад і у пошанівку взаємних прав та з метою не допустити тих, які стараються риболовити в мутних водах нашого побережжя". І все це в час, коли обидві сторони зближаються до відзначення десятиліття початку війни між цими двома народами (19-го вересня 1980), в якій загинуло понад мільйон осіб, а незлічимі мільйони людей були поранені. Цю замирливу пропозицію С. Гуссейна в сторону Ірану передали засоби масової інформації по цілому Іраку. В ній обіцюється відтягнути війська Іраку із здобутої від Ірану території, звільнення понад 100,000 військовополонених і рівний розподіл лиману Шат аль-Араб, з приводу котрого й було розпочату війну.

Виглядає, що пропозиція С. Гуссейна знайшла позитивний відгук в Ірані, де її інтерпретують як найбільшу перемогу Ірану від часу Ісламської революції в 1979 році і як таку, що може започаткувати нову еру „тривалого, міцного та справедливого миру".

Якщо таке перемир'я між Іраком та Іраном стане дійсністю, то це може дещо скомплікувати заходи ЗСА в економічних санкціях і тим самим продовжити перебування американських військ у Савдійській Арабії.

ЗА ВІДНОВЛЕННЯ УММАН В КИЄВІ

Оттава (УММАН). — Тут на зібранні Президії Української Могилянсько-Мазепинської Академії (УММАН) 9-го серпня продискутовано, між іншими справами, можливість відновлення колишньої Могилянської Академії в Києві, зліквідованої большевиками в 1920 році.

УММАН, відновлена Урядом УНР у екзилі в 1938 році, радо співпрацюватиме в цій справі з ученими в Україні, а зокрема з церковними чинниками, і передасть їм мандат, який одержала від Уряду Української Народної Республіки.

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ню Йорк. — Осінній семестер навчання української мови в Нюйоркському університеті починається 27-го вересня і триватиме до 20-го грудня. Студенти можуть отримати повний кредит. Голоситися слід до: NYU, 2 University Place, Room 55, Washington square, New York, N.Y. 10003, Foreign Languages; tel.: (212) 998-7030.

ТИСЯЧІ УКРАЇНЦІВ ВІДЗНАЧИЛИ 500-РІЧЧЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

Маршує молодь з різних частин України

(Фото: І. Грабар)

Запоріжжя (О. Кузьмович). — Три дні Запоріжжя заляли українці з цілої території України, з'їхалися сюди понад 400 автобусами, 500 автами та окремими поїздами. Найчисленніше була заступлена Західня Україна з автобусами дослівно з усіх її міст.

Це святкування було заініційоване і переведене НРУП з метою усвідомлення сильно зрусифікованого Запоріжжя. Тому згідно з пляном учасники були гостями не лише у самому місті, але й в дооколишніх 60-ох селах, де говорили з населенням і інформували їх про боротьбу за суверенність, події в Києві та конечність єднання України.

В центрі цих днів 3-5-го серпня було висипання могили І. Сірка у суботу, 4-го серпня, в якому 200,000 осіб зложили землю привезену із своїх місць поселення. На місці могили промовляв палко Михайло Горинь, який був головним ініціятором цього зібрання в Запоріжжі. Він, як прихильник масових заходів для відрусифіковання і одности України, уважав що

(Закінчення на стор. 5-ій)

У СВІТІ

СЕРЕД НЕЗАКІНЧЕНИХ дискусій про те скільки влади належиться республікам і автономним територіям в СССР над багатствами своїх районів, справа діямантів починає бути міркою суверенности. Спершу провід Російської федеративної республіки минулого тижня вирішив уневажнити договір совєтського уряду з південноафриканською фірмою про перепродаж нешліфованих діямантів. Своє рішення російський провід мотивував тим, що раз діяманти були видобуті з російської землі, то є вони власністю Росії, тому справа їхнього продажу належить до вирішення російського уряду. Бо згідно зі заявою Сергія Шахрая, члена Ради міністрів РСФСР „ці комерсійні договори порушують суверенітет Росії. Згідно з нашим поглядом, немає власности Совєтського Союзу, є тільки власності окремих республік".

ДИПЛОМАТИ В НІКОЗІЇ на Кипрі заявили, що принайменше 12 іракських вояків втікло до Савдійської Арабії в танках, що ними вони переїхали границю з Кувайту. Виявляється, що причиною їхнього переходу є їхнє незадоволення ситуацією в Кувайті після зайняття цієї країни військами Іраку. Згідно з інформаціями, моральний стан іракського війська в Кувайті є дуже низький. Вони неспроможні втримати порядок у Кувайті та в загальному не є вдоволені зі своєї окупації. Ці ж дипломати твердять, що за деякими підрахунками число вояків, які покинули ряди іракського війська доходить до 30.

СОВЄТСЬКЕ ПРЕСОВЕ агентство ТАСС повідомило, що в'язні, піднявши повстання і роззброївши охорону, захопили в'язницю в Сухумі, Грузія, затримавши охоронців як закладників. „В'язні прорвалися до складу зі зброєю і озброїлися, заблькувавши в'їзд у в'язницю і відмовившись від будь-яких переговорів з представниками місцевої влади", — цитує ТАСС повідомлення начальника політвідділу управління внутрішніх справ Абхазії Іллі Нормашя. Вони звернулися до уряду СССР з вимогою переглянути їх справи і присуди.

КОЛИШНІЙ БОЛГАРСЬКИЙ партійний і державний керівник Тодор Жівков знову відмовився виступити перед розширеною сесією парляменту країни і відповісти на задані йому запитання. 78-річний Т. Жівков перебуває під домашнім арештом. Приблизно місяць тому він звернувся до парляменту з просьбою дати йому можливість виступити і „розповісти болгарському народові правду" про своє 35-літнє правління. Після того як 10-го листопада минулого року його позбавили влади, Жівков разом з іншими членами колишнього комуністичного Політбюра перебуває під слідством. Коли парлямент вирішив задовільнити просьбу колишнього комуністичного диктатора, він несподівано відмовився виступати, пояснивши це небажанням зізнавати до початку судового процесу.

В АМЕРИЦІ

ФЕДЕРАЛЬНА ЗАБЕЗПЕЧЕНЕВА корпорація вкладів запропонувала підвищити вкладки банків на забезпечення своїх вкладників на суму 1.1 біл. дол., або 30 відсотків у 1991 році. Це потягнення віддзеркалює турботу урядовців цієї установи про забезпечення її сильними підвалинами для майбутнього їхніх клієнтів. Знову ж Вілліям Сідман, предсідник Федеральної забезпеченевої корпорації вкладів, вияснюючи потягнення своєї фірми сказав: „Ми робимо це тому, щоби ставка наших забезпеченевих фондів дійшла до приписаних урядом норм і в разі потреби виплат не стала обтяженням для наших членів".

ПОСАДНИК ВАШІНҐТОНУ Маріон Беррі у вівторок, 14-го серпня, обірвав всякі спекулювання на тему його політичної майбутности, бо офіційно заявив, що не буде вчетверте кандидувати на пост посадника. Він одначе сказав, що кандидуватиме на одно з місць до Міської ради. Багато політичних діячів і аналітиків у Вашінгтоні уважають, що М. Беррі має можливості бути обраним до Міської ради, не зважаючи на кримінальні оскарження прокуратури та цілого перебігу розправи.

УРЯД ПРЕЗИДЕНТА Джорджа Буша застановляється над частинною мобілізацією військових резерв для допомоги зупинення можливого військового нападу Іраку на Савдійську Арабію. Така застанова зі сторони Пентагону та урядових чинників вказує, що ЗСА мають в пляні збільшити кількість війська у стані поготівля на території Савдійської Арабії. Виступаючи на пресовій конференції в Атланті, Джа., секретар Департаменту оборони Ричард Чейні потвердив, що така можливість про покликання військових резервє існує, бо, за його твердженням, ці частини в останніх роках стали дуже важливою віткою збройних сил ЗСА, зокрема коли йдеться про медичний персонал. Як твердить знавець військових справ Мартин Бінкін, останньо ЗСА покликало військові запасні частини в 1968 році з початком офензиви Тет у В'єтнамі та схоплення Північною Кореєю американського розвідчого корабля „Пуебльо".

ВАШІНҐТОН І УРЯД Нікараґуа обговорять рішення Міжнародного суду про виплату З'єднаними Стейтами Америки цій центральноамериканській країні компенсації за те, що ЗСА надавали підтримку партизанам-антикомуністам і проводили політику економічного ембарґо під час десятирічної громадянської війни. Як відомо, ще в 1986 році Міжнародний суд в Гаазі, який діє в рамках ООН, прийшов до висновку про винність З'єднаних Стейтів і рекомендував обом державам почати переговори відносно задоволення позову Нікараґуа. Сандіністський уряд Даніеля Ортеґи, який у той час перебував при владі, оцінив шкоду, нанесену країні, в 400 міл. дол. ЗСА не погодилися зі сандіністами і відмовилися виконати рекомендації Міжнародного суду, вважаючи, що ця справа — поза юрисдикцією гаґського арбітражу. Після приходу до влади в Нікараґуа демократичного уряду, ЗСА погодилися обговорити справу про розміри шкоди, спричиненої Нікараґуа.

ПЕРЕРВАВШИ НА ДВА ДНІ свої вакації і прибувши до Вашінгтону зі стейту Мейн, де він відпочиває, президент Джордж Буш прийняв у Білому Домі міністра закордонних справ Кувайту шейха Сауда-ас-Сабаха, країна якого була анексована Іраком. Перед тим з кувайтським міністром зустрівся його американський колеґа державний секретар Джеймс Бейкер. У вівторок президент Буш дав розпорядження, щоб секретар оборони Ричард Чейні відбув подорож на Близький Схід.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Бюро УНС у Вашінгтоні (202) 347 UNAW (202) 347-8631 (факс)
Subscription 1 year $40.00 6 months $22.00 3 months $12.00
UNA members 1 year — $15.00 Change of address $1.00 Make check or money order payable to: Svoboda
Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Демагогія, фанатизм і мова фактів

Придивляючись на телевізійному екрані десяткам тисяч арабів у столиці Іраку Багдад, як вони ентузіястично, вимахуючи руками, верескливо виявляли свою солідарність з їхнім диктаторським президентом Саддамом Гуссейном, мимоволі пригадалися подібні масові вияви вірности і відданости німців Адольфові Гітлерові. Хто переживав в Европі Другу світову війну — тямить безупинні фанатичні оклики „Гайль Гітлер!" і „Зіґ Гайль!". 30-го квітня 1945 року Гітлер пустив собі кулю в лоб, а 7-го травня Німеччина беззастережно скапітулювала.

Демагогія здебільша тісно сполучена з фанатизмом, бо фанатизм засліплює і перешкоджує бачити різницю між правдою і брехнею та між розумом і глупотою. Коли Саддам Гуссейн у відповіді на миролюбну посередницьку спробу Арабської Ліґи, зібраної 9-го серпня в Каїро на надзвичайну сесію, закликав весь арабський світ до „святої війни" проти Америки й Ізраїля — він знайшов ентузіястичний відгук у багатотисячній масі своїх громадян у Багдаді. Але 12 арабських лідерів з усіх 22-ох не пішли на гачок галасливої гурра-демагогії. Саддам Гуссейн закликав до „святої війни" проти американців, які мовляв Мекку, святе для мусулман місто, зробили своїм закладником. Амбасадор Савдійської Арабії у Вашінґтоні негайно спростував. Мекка положена на тисячу миль від американських баз у Савдійській Арабії. Всі араби є ворогами Ізраїля і ту ворожість підсилює екстремна політика ізраїльського прем'єра Їцака Шаміра. Але зібрані на згаданій конференції у Каїро арабські президенти і монархи знали, що Ізраїль не відіграв ніякої ролі у теперішній кризі в обширі Перської затоки. Наскок Іраку на Кувайт і зосередження іракських військ біля кордонів Савдійської Арабії не мало нічого спільного з проблемою ізраїльсько-арабського конфлікту. Пов'язувати у даному випадку Америку й Англію з Ізраїлем задля приєднання собі Єгипту, Савдійської Арабії, Йорданії, Марокко, Сирії, Еміратів, Ливану — це суща демагогія. Масі політично неграмотних арабів вона подобається, вона відповідає їхнім сантиментам, їхньому фанатичному світоглядові. Але для лідерів усіх тих арабських країн, між ними малих державок, найбільш вагомий був острах: так як Саддам Гуссейн повівся супроти Кувайту, він може повестися супроти кожної з отих арабських країн. Бо ніхто вже не сумнівається, що причиною нападу Іраку на Кувайт була жадоба влади Саддама Гуссейна, який забажав заволодіти обширом Перської затоки, з найбагатшими у світі копалинами нафти, стати некоронованим царем всього арабського світу й узалежнити від себе світ, який потребує нафту.

Фанатизм і демагогія того арабського Гітлера можуть наробити багато лиха. Можуть штовхнути до активности арабських терористів. Можуть провокувати Америку й інші країни, громадяни яких вже стали закладниками Іраку. Саддама Гуссейна правильно порівнюють з покійним іранським фанатиком аятоллою Хомейні, який не називав Америки інакше, як „царство сатани" та який кілька місяців в'язнив увесь персонал американської амбасади у Теґрані. Може накоїти багато лиха, але не в силі спричинити панарабської „святої війни" проти всього зовнішнього світу, який виступив проти цього невідповідального диктатора.

Саддам Гуссейн встиг поставити на ноги близько одномільйонову армію із кількома тисячами танків, з ракетами совєтського виробу та хемічною зброєю. Але ту армію треба прохарчувати. Ірак — багата країна з населенням коло 18 мільйонів на території трохи більшій, як Каліфорнія. Має нафту, мінерали, риж, бавовну, але як довго може та країна бути самовистачальною, коли буде проведена затяжна бльокада з припиненням імпорту і експорту? І коли фанатизм підштовхне до спровокування гарячої війни, як довго може така країна встоятися, коли вона переміниться у таке румовище, яким стала Німеччина під кінець Другої світової війни!

Було б чудово, якби обійшлося без стрілянини, без людських жертв. Читаємо, що Єгипет і союзні з ним арабські країни хочуть своїми військами „заступити" американсько-англійський десант, спонукати ЗСА й інші країни обмежитися до морської армади та добитися таки компромісової розв'язки конфлікту. Кувайт мав би дати Іракові велике „відшкодування", а Ірак таки звільнив би Кувайт. Може це фантастичний і нереальний плян, але все у світі можливе. Ця історія може тягнутися ще тижні й місяці, вона може рясно скропитися кров'ю, але може й так раптово закінчитися, як почалася. Покищо розвиток подій не йде у користь Саддама Гуссейна. Покищо він має підтримку від свого народу, але на довшу мету він програє, бо факти реальної дійсности промовляють проти нього.

Михайло Кучер

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ СССР СПІЗНЕНА НА 73 РОКИ

Так було сказано 2-го липня 1990 року на 28-му з'їзді КПСС. Ствердив таке Яковлів, секретар ЦК КПСС. На з'їзді було 4,700 делегатів, які мали оформити майбутнє партії. Партія була змушена формально відмовитись від влади. Формально, бо практично вона залишається при владі. В окремих великих совєтських містах при владі опинилися місцеві ради. Але їхні члени всі міністри уряду, великі функціонери КПСС, є основними складовими частинами управління збройних сил, КҐБ, центральних і республіканських законодавчих і центральних органів влади.

Крім вибраних делеґатів на З'їзді було 350 запрошених „представників робітників і селян", але без права голосу.

Коли партії колишніх сателітних країн відійшли від влади, — інша справа, що пізніше сталося за „вільних виборів", — у СССР комуністична влада того зробити не збирається. Навпаки, комуністична влада, Комуністична партія РСФСР виявила здвиг вправо, об'єднання не тільки консервативних, але і реакційних сил. Вони вимагають повернення до ленінської концепції партії як моноліта і то єдиного. Це так звані „професійні революціонери". Вони вибрали своїм секретарем Полозкова, який досить гнучкий і не збирається розбити голову об мур.

Полозков на політичній поверхні бачить чотирикутник — Ґорбачов, Єльцин, Лігачов, Яковлів. Він готовий співпрацювати з цілим чотирикутником. Головним треба вважати те, що Комуністична партія РСФСР вважає себе складовою частиною КПСС і не є якоюсь новою партією. Яке ж тоді буде становище Єльцина, який з партії вийшов?

Незалежно від того, а може власне тому, всі закони — декоративні і декляративні. На думку російської Комуністичної партії, „ринок праці" штовхнув би країну в „дикий капіталізм середновіччя".

Полозков проти спроб партії розкласти її зсередини. Він за консолідацію партійних рядів, за „демократичний централізм". Полозков не любить інтеліґенцію, зокрема міста Москви. Вона тепер обернулась в „клясу".

На З'їзді виступив генерал-полковник Максимов, чим викликав обурення делеґатів.

У парляменті України делеґат-полковник Мартиросян вимагав закону про деполітизацію армії. Це питання в СССР дуже тепер популярне, але далеке від реалізації.

Демократична частина КПСС не отримала на З'їзді права виступити з доповіддю. Можливо в будучині вона оформиться в самостійну партію. Ґорбачов дуже критично відноситься до демократичного крила партії. Він мав на З'їзді доповідь: „Політичний звіт ЦК КПСС 28-му З'їздові і завдання партії". Ґорбачов не сказав багато нового. Ціла промова була повторенням висловлень його про стан СССР. Він критикував „правих", які хочуть протягти свою політику під гаслом „оборони прав народу". В суспільстві виникли сили, які штовхають країну до „буржуазного устрою". Перебудова має розвиватися, як „мирна революція" у межах соціялістичних можливостей. Ґорбачов відкинув обвинувачення в тому, що керівництво вплутало країну в „ґльобальний досвід", без знання концепцій реформ. Перебудова — це нова революція, логічне продовження жовтня 1917 року. Ясно, що розвиток людства після 1917 року пішов (на щастя!) іншим, нереволюційним шляхом. Партія признала за Ґорбачовим відповідальність за „деформації", які сталось в Совєтському Союзі. Він протестував проти думки, що в партії існують „дві партії", „дві влади", „дві дії". Вони були завжди, але співіснували.

Партія знищила селянство, а людина-раб відмовилась працювати продуктивно. Колгоспне селянство не підняло ваги, яку наклала на нього революція.

Інтеліґенцію у СССР не люблять. Вона все нагадує минуле. Партія не втручається у функції партійних органів. Це значить, не бере на себе за них відповідальність.

Ґорбачов виступив на З'їзді за втримання сильної партії з демократичним централізмом. У партії не можна допустити творення фракцій. Армія має залишитись політизована. В ній треба залишити партійні організації.

ВІДВЕРТА РОЗМОВА З ГЕНЕРАЛОМ КҐБ

II.

Кор.: — Судячи по тому, що ви пішли на цю розмову, то це не останнє ваше розчарування?

О. К.: — Після закінчення праці на пості начальника управління зовнішньої контррозвідки мене призначили першим заступником начальника УКҐБ в Ленінграді де склав собі достатньо повну уяву про діяльність органів КҐБ всередині країни. І прийшов до твердого переконання, що якщо ми хочемо серйозно зайнятися перебудовою, то не можемо опиратися на методи організації, яка проникла у всі пори нашого суспільного організму, яку втручається з волі партії в будь-які справи державного і громадського життя, економіки і культури, науки, спорту, релігії. Та нема ні одної сфери життя, в якій би не була присутня рука чи тінь КҐБ. Всі розмови про нове обличчя КҐБ не більше, ніж камуфляж. Я маю всі підстави стверджувати, що в основі діяльности органів державної безпеки лежить стара сталінська виучка. Методика залишилася багато в чому та, що й 30 і 50 років назад. З моменту появи і по цей день органи КҐБ виконують функції політичного пошуку. Міняються тільки його об'єкти. Спочатку це були меншовики, есери, потім троцькісти, зінов'євці, коспомоліти, націоналісти, клерикали, крішнаїти, неформали, і нарешті — страйкові комітети і нові політичні партії.

Кор.: — А чи не можна більш детально про те, якими методами працює КҐБ, наприклад, із страйковим рухом?

О.К.: — Та тими ж, що і всі поліції світу. Вербування або засилка в організацію своєї аґентури, дискредитація активістів руху і, в кінцевому результаті, розкладання його зсередини. У нас досі активно використовуються складені ще за начальника царської охорони Зубатова настанови щодо роботи з аґентурою. Це надзвичайний документ, в якому в повній мірі враховане те, що ми сьогодні називаємо людським фактором: „Якщо ви хочете мати хорошого аґента, потрібно піклуватися про його здоров'я, сім'ю, допомагати просунутись по службі... Офіцер поліції повинен замінити йому і матір, і батька..."

Кор.: — Подібна робота оплачується?

О.К.: — У нас є дві катеґорії позаштатних помічників: аґенти, які дають певні підписки і отримують регулярно винагороду за роботу, і, так сказати, довірені особи, які не мають перед органами формально певних обов'язків. Їхні послуги можуть оплачуватись досить тактовно, наприклад, цінний подарунок до дня народження, допомога в отриманні квартири...

Кор.: — Вже коли зайшла мова про охоронний відділ, то в його арсеналі, пам'ятаємо, були не тільки методи підриву всередині, але й створення цілих організацій, що працюють в потрібному напрямку...

О.К.: — Не турбуйтесь, з цим у нас теж все гаразд. Коли на початку 80-их років любителі року заполонили ленінградську естраду, то з ініціятиви КҐБ у місті був створений рок-клюб. З єдиною метою: тримати цей рух під контролею, зробити його під управою.

Кор.: — Скажіть, а чи приходиться органам КҐБ відчувати які-небудь матеріяльні ускладнення?

О.К.: — Ні, подібних проблем у КҐБ ніколи не було. Я не можу назвати вам суму нашого бюджету, але повірте: і рублів, і долярів ми отримуємо з державної скарбниці стільки, скільки попросимо.

Кор.: — А хто затверджує бюджет КҐБ?

О.К.: — В Центральному Комітеті партії, при чому на рівні вищого керівництва.

Кор.: — Кількість органів КҐБ ви теж не маєте права назвати?

О.К.: — Так, але можу сказати, що ця кількість величезна і зовсім не співмірна з рівнем зовнішньої небезпеки чи загрози державної безпеки в середині країни. В одному лишень центральному апараті в Москві, наскільки мені відомо, працює набагато більше людей, ніж у всій системі Сі-Ай-Ей і ФБІ разом взятих.

Кор.: — Чи дійсно в КҐБ заведені досьє (справи) майже на кожну людину?

О.К.: — „Досьє" — це термін із шпигунських кінофільмів. А ось те, що на мільйони совєтських та іноземних громадян існують матеріяли, це правда. Вони групуються в певних „справах". І я міг би перерахувати добру сотню відомих всій країні людей, на яких складені такі „матеріяли". Ця практика почалась ще в 1918 році.

Кор.: — А чи здійснює КҐБ підслухування телефонних розмов?

О.К.: — Законом це заборонено. Але я, працюючи першим заступником начальника Ленінградського КҐБ, міг санкціонувати прослуховування будь-якого телефону. Однак змушений зауважити, що справа ця досить дорого коштує.

Кор.: — А чи може хтонебудь, ну, наприклад, обком партії попросити КҐБ підслухати чийсь телефон?

О.К.: — Одного разу до мене звернувся з таким проханням секретар Ленінградського обкому. Я йому тоді відмовив. Але не виключаю, що в інших місцях можуть піти назустріч...

Кор.: — Чи існує в КҐБ практика політичних вбивств?

О.К.: — Не знаю як тепер, але деякий час назад ще існувала.

Кор.: — Вибачте, за прямолінійність, а вам самому, коли були резидентом, доводилося здійснювати чи плянувати подібні операції?

О.К.: — Я знав про них...

Кор.: — Скажіть, а чи існують в нашій країни зони, закриті й для КҐБ?

О.К.: — Мені принаймні відома лише одна така зона: заборона на збір і зберігання будь-якої неґативної інформації на номенклятурних працівників. Коли я, скажімо, працював у Ленінграді, в мене був спеціяльний список тих осіб: секретарі обкомів партії, голова Ленсовєту і його заступники, та й, здається, секретарі обкому туди входили. Загалом, вся керівна верхівка...

(Закінчення на стор. 5-ій)

Микола Мушинка

Вісті з Пряшівщини

Чеська і словацька преса ще ніколи не присвячувала стільки уваги політичним подіям на Україні, як в останньому часі — після проголошення незалежности України. Майже немає газети чи журналу, яка не відзначила б цю історичну подію окремою статтею, або серією статтей про Україну. Центральна словацька газета „Праця" 30-го липня, наприклад, писала про побудову пам'ятника Степанові Бандері в Дрогобичі, на місці, де колись стояв пам'ятник Сталінові. Тут же вона цитувала промову Дмитра Павличка про Українську національну армію.

Наступного дня, тобто 31-го липня, ця ж газета опублікувала обширну редакційну статтю „Синьо-жовтий прапор над Києвом" з підзаголовком „Століттями пригноблювана самобутність українського народа", в якій детально поінформувала про історичний розвиток України від найдавніших часів донині. Газета пише про бурхливі дебати в українському парляменті, про діяльність Руху, який вже не хоче бути Рухом за перебудову, але Рухом за побудову нового ладу, про перетворення Української Гельсінської Спілки в Українську Республіканську Партію, про виникнення Української Християнсько-Демократичної Партії, Демократичного Бльоку України та подає цілий ряд інших інформацій.

Щотижнева студентська газета „Премени" опублікувала репортаж свого спеціяльного кореспондента Василя Петрушинського зі Львова під назвою „Кроки сучасної України". Центральною частиною репортажу є розмова з народним депутатом України, заступником голови Руху Сеником.

Виявляється, що майново-правовий конфлікт між Православною і Греко-Католицькою Церквами на Пряшівщині триває і по сей день.

Для його вирішення 27-го липня прибули до Пряшева високі представники уряду Словаччини: намісник голови уряду Словацької Республіки Ян Черногурський, намісник голови Словацької національної ради Ольга Кельтешова, міністер культури СР Адольф Смолко й інші представники державної влади. На цей раз представники Церков відмовилися спільно сісти за один стіл з представниками уряду, і урядова делеґація змушена була вести переговори з єпископами та іншими представниками обидвох церков окремо за закритими дверями без участи журналістів. У виданому комюніке говориться, що найвищі представники обидвох церков вимагають від представників органів державної влади негайне виконання раніше прийнятих постанов та закону відносно вирішення майново-правового впорядкування. Йдеться, перш за все, про негайну реконструкцію будинків, призначених Православній Церкві. Міністрові культури доручається провести об'єктивну статистику в селах, на підставі якої церковні об'єкти буде приділено Церкві, що буде в перевазі.

Цього літа на Пряшівщині дуже активну діяльність проявляє релігійна організація Братство Православної Молоді, яку очолює священик Іван Білоруський із Кленової. Ця міжнародна організація, центр якої знаходиться у Фінляндії, існує на Пряшівщині вже п'ять років, однак до березня ц.р. вона працювала таємно. Від березня вона існує як офіційно зареєстрована організація, членська база якої знаходиться, головним чином, в українських селах Східньої Словаччини.

Братство православної молоді цього літа зорганізувало вже три однотижневі табори в українських селах Пряшівщини. Перший такий табір відбувся на початку липня в селі Руська Волова для православних дітей Михалівецької і Требішівської округ. Разом з ними в таборі перебували й українські діти з Польщі та Румунії. Другий — там же, в середині липня для православних дітей із Снинщини та Гуменщини здійснився у оселі Варадка Бардіївської округи наприкінці минулого місяця.

Літні табори Братства Православної Молоді відбуваються здебільшого в т. зв. „літніх школах" або колишніх піонерських таборах. Діти в них займаються спортом, різними іграми, слухають музику, але проходять і лекції релігійного виховання: слухають читання з Біблії, вивчають молитви, релігійні пісні і тому подібне. Кожна тура закінчується Сповіддю та Причастям в місцевій православній церкві. Керівниками в таборах працюють здебільшого молоді православні священики та студенти богословського факультету.

З 30-го липня до 5-го серпня в українському селі Іновець Михайлівської округи проходить зліт керівників таборів Братства Православної Молоді, на якому готуються кадри на наступний рік.

• Лавреат цьогорічного фестивалю драми і художнього слова ім. Духновича в Меджилабірцях — самодіяльний театральний колектив „Промінь" із Свидника нещодавно з великим успіхом виступив на загальнодержавному огляді театральних аматорських колективів у південнословацькому місті Шурани з драмою Гната Назарова „Пасажири".

Як підкреслює словацька преса, свідничани захопили вимогливу публіку і жюрі XVI річника фестивалю „Театральні Шурани" актуальністю п'єси і високою

(Закінчення на стор. 5-ій)

Анна Галя Горбач

УКРАЇНСЬКА УЧАСТЬ В 90-МУ КОНҐРЕСІ НІМЕЦЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ МИРЯН

II.

У суботу, що стояла під гаслом „Відновити обличчя землі", для українців ранок пройшов під знаком форуму „Християни Сходу між утисками та надією", де мав виступити архимандрит о. д-р Любомир Гузар з Риму. Форумом провадив відомий у Західній Німеччині історик церкви Ґісенського університету Адольф Гампель, добрий знавець релігійної проблематики Сходу, знаний також із своїх численних публікацій на цю тему. На цьому форумі виступали також представники з Чехо-Словаччини — професори Йосиф Зверіна та В'єкослав Байсіц з Хорватії. З німецьких доповідачів директор відділу Німецької єпископської конференції „Вселенська Церква" д-р Ґ. Альберт та д-р Рудольф Ґруліх з Дому зустрічей у Кеніґштайні. Перед і після виступів співав хор „Україна". Виступ архимандрита Гузара заторкнув проблему християнського відродження в Україні після довголітньої атеїзації та спустошення, яке вона залишила в душах людей. Він підкреслив відповідальність, яку нестиме Церква, якщо суспільство в країнах Совєтського Союзу залишиться далі безбожним, а також конечну потребу, щоб Церкви, які існують сьогодні в Україні знайшли дорогу порозуміння та єдности, бо ізоляція і відокремлення окремих християнських спільнот, зосередження тільки на свою групу веде цих християн у духовне самогубство. Глибокозмістовну доповідь архимандрита Гузара слухачі сприйняли сильними оплесками. Ведучий форумом професор Гампель особливо подякував нашому архимандритові й висловив, що гіркі краплини, що їх він уніс ув оптимістичний настрій конгресу, повинні нас спонукати до конечної задуми над долею християн Східньої Европи.

Під гаслом „Хай буде воля Твоя як на небі, так і на землі" відбувся по полудні багатолюдний форум „Християни зі Сходу і Заходу працюють над спільним домом Европи". В програмі була доповідь голови Комітету захисту УКЦеркви Івана Геля „Україна та спільний европейський дім", а також виступ західньонімецького міністра праці і соціяльних справ Норберта Блюма, рівно ж на тему побудови спільного дому Европи.

Доповідь Івана Геля, що її по-німецьки відчитала Анна Галя Горбач, заторкнула тисячолітню історію зв'язків України з християнськими центрами Середньої і Західньої Европи, синтезу східніх і західніх християнських вартостей в українській культурі, труднощі, що їх мусять долати католики, щоб внормалізувати своє духовне життя і повернутися до стану посідання з-перед 1939 року. Доповідач також наголосив, що в Західній Україні прийшло до народовладдя, і що він виступає також як політичний діяч у ролі заступника голови обласної львівської ради. Україна, за його словами, має велике зацікавлення у нав'язуванні безпосередніх культурних, економічних та політичних зв'язків зі західнім світом, головно Німеччиною.

Під час дискусії помагав Гелеві перекладати його відповіді Ігор Заверуха, відомий видавець двотижневої пресової служби „Східньоевропейське християнство". Відгук публіки на виступ Івана Геля був позитивний. Запити торкалися вкладу України у спільний европейський дім, але також страху, що національні настрої у неросійських республіках союзу могли б пошкодити М. Ґорбачову провести успішно свої реформи. На жаль, дещо викривлені уявлення про М. Ґорбачова, його ідеалізація на Заході, а також цілковита іґнорацію щодо наслідків централістської політики Москви у окремих республіках не даються скореґувати тим чи іншим виступом гостей з України. Таких виступів повинно бути куди більше й частіше. Між іншим це питання порушено на кількох форумах, з цією проблематикою і точкою зору учасників конґресу Заходу були також сконфронтовані представники Литви, які шукали вирозуміння і допомоги у своїй важкій ситуації. І президент парляменту у Вільнюсі, Брунскене, на цьому конґресі старалася наново нав'язати розмови з канцлером Колем та іншими політиками, але вони дали їй відчути, що скомпліковані процеси, які проходять між республіками і центром у Совєтському Союзі не підлягають їхній компетенції і вони в них втручатися не бажають.

Делеґація з України підготовила також пресове повідомлення, що його надрукує католицьке аґентство КНА. Йдеться в ньому про сучасний стан Української Греко-Католицької Церкви в Україні, що знаходиться в остаточній фазі пересправ між Ватиканом і совєтською владою. Цей процес повинен закінчитися наданням нашій церкві статусу юридичної особи та поверненням собору св. Юра, що був до 1945 р. резиденцією та усипальницею наших митрополитів. У цьому пресовому повідомленні домінують неґативні представлення російської та західньої преси про конфесійні відносини в Україні, де, мовляв, наростає нова „Ірляндія". Владики та Гель і Гречко, що підписали це повідомлення, підкреслили в ньому, що зусилля нашої ієрархії в Україні та в діяспорі скеровані на замирення конфесійних конфліктів і мирного переходу Церков.

Владики та деякі делеґати мали змогу брати участь в різних прийняттях, де зустрічали визначних діячів релігійного та суспільно-політичного життя Західньої Німеччини. Якщо, однак, в одного чи іншого виникло враження, що чужий світ, в який вони попали, надто мало приділяв їм уваги, то тут слід пригадати, що після десятилітньої ізоляції, яка була накинута Україні, контакти і зв'язки різного характеру нав'язуються не за першим разом, а є вислідом послідовної відповідної праці. Для не одного члена делеґації був це невідомий сценарій, головно модерні форми Богослужіння. Однак вони переконали не одного, що саме такі форми промовляють до молоді, яку в Україні слід ще здобути для Церкви.

Вражала присутність усміхненої молоді, присутність інвалідів, що інтеґровані в суспільство, тоді коли в Україні вони почуваються упосліджені. Враження зробила добра організація, широка інформація, що її друкували в пресовому центрі. Делеґатам було приємно, що вони брали участь в такій міжнародній християнській зустрічі, яка дала їм можливість, включитися у европейську християнську спільноту. Тому що Україна хоче бути членом християнської родини европейських народів, гості з України надіються на дальші контакти і поглиблення взаємин. Іван Гель, що має досвід організатора велелюдних мітинґів у Львові, де сходилося до 200,000 люда, був вражений розмахом і досконалістю конґресу, де можна було відчути, що режисура охоплює найменші деталі. Розчарований він, однак, що так мало цікавилися Україною... що відчувалося у розмовах бажання зберігати статус кво, себто Совєтський Союз як цілість.... Можна надіятися, що гостей з України зустрічатимемо частіше на таких міжнародних форумах і конґресах.

1990 — 1999 — ДЕСЯТИРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

МОВА ПРО МОВУ

СТОРІНКИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вертайтесь до своєї мови,
Мої засліплені братове!
Прозріть! І в купищах полови
Знайдіть зерно, ядро здорове,
Яке ще здатне прорости!

Вертайтесь до свого народу,
Прийміте за його свободу
Вінки із дроту чи із глоду.
І вже на вашу нагороду
Не претендуйте, о брати!

(Дмитро Павличко „Вертайтесь!")

XI РІК ВИДАННЯ — СЕРПЕНЬ 1990 — Ч. 29.

МОВА І ШКОЛА

Рік 1989, що проходив у нас під кличем „Рік української мови", уже за нами. Про рідну мову говорили й писали багато в діяспорі і на рідних землях. Не тільки видатніші суспільні діячі, але й широкі кола громадянства, особливо в Україні, усвідомили собі, що над нашою мовою зависла смертельна загроза загибелі. У центрі уваги діячів-патріотів стало питання, як зарадити цьому лиху, як рятувати мову — найцінніший скарб національної культури.

У загальному треба сказати, що 1989 р. приніс деякі успіхи, хоч і не такі, яких можна було сподіватися. У діяспорі, не зважаючи на працю ідейних учителів, що ведуть школи українознавства, на працю провідників молодечих організацій і, що найважніше, на зусилля тих батьків, що хочуть зберегти дітей від швидкої асиміляції, усі такі заходи не завжди були успішні. Кількість дітей у школах та організаціях у порівнянні з попередніми роками зменшується з кожним роком. Не будемо наводити тут причин цього, бо їх ми всі знаємо. Зате не всі ми усвідомлюємо, що серед важливих суспільних справ виховання молоді треба поставити на першому місці. Тут треба призадуматися не так може над фінансовою допомогою, як над засобами, що допомогли б учителям зробити їхню працю успішною і якісно кращою. Наша громада, завжди жертовна, і фінансово підтримує багато справ та установ, але ці гроші йдуть здебільшого на велику науку та велику політику, а наше шкільництво стоїть тут на останньому пляні. Коли б хоч десята частина тих грошей була призначена на українознавчі школи, то вони мабуть, стали б на твердішому ґрунті й були б популярнішими. Але для того треба співпраці якнайширших кіл нашого суспільства. Проте справа тут не так у грошах, як у психологічному підході. Найбільша трудність, з якою зустрічається вчительство у своїй праці — це своєрідна і майже „не наша" ментальність молоді, що тут народилася і ніколи не бачила України, рідної землі своїх предків. Ніде правди діти, їхній рідний край тут, а англійська мова, в якій вони здобувають освіту і знання, для них ближча, ніж українська. Щоб в учнів розбудити позитивне ставлення до української мови, їм треба дати якнайкращі засоби для її вивчання. На першому місці тут слід поставити добрі підручники. Ті, які вийшли ще 30—40 років тому, треба оновити або й видати зовсім нові, достосовані до ментальности учнів. Але у сучасних умовах це майже неможливе, бо нові автори напевно не захочуть працювати безплатно або напів-безплатно так, як це робили автори перед кількадесяти роками. Треба б також видати низку цікавих книжок з пригодами та книжок про героїчні постаті нашого минулого, що завжди захоплюють молодь. Деякі книжки не старіються, про що свідчить факт, що в минулому році в київському видавництві „Дніпро" появилася низка історичних романів та повістей з української та перекладної літератури, серед яких особливу популярність здобув однотомник Андрія Чайковського **Сагайдачний,** *що вийшов тиражем 100 тисяч примірників і розійшовся* **блискавично. (Літ. Україна,** *ч. 3 за 18 січня 1990 р.).*

Крім цікавих книжок, зацікавлення українською мовою у наших учнів могла б також збуджувати акція листування з учнями в Україні. За порадою своїх учителів учні вибирали б школи, з якими хотіли б увійти в зв'язок, писали б їм про своє життя, науку і, що найважніше про те, чому вивчають українську мову. Користь з такого листування була б обопільна, не лише в піднесенні рівня знання мови, але й в розбудженні більшої національної свідомости і тут, і там.

Редакція МПМ відкриває свої сторінки для молодих читачів і запрошує до конкурсу найкращих листів, писаних до школярів та учнів в Україні. Найкращі листи будуть нагороджені: 1-ша нагорода 50 дол., 2-га 35 дол., 3-тя 15 дол.

БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І КНИЖКИ — НЕ БУДЕ Й УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ!

Чи завжди інше є гіршим?

Ще раз про новий український правопис
(Дещо скорочено)

...Після вивчення й врахування надісланих зауважень до третього видання „Українського правопису" авторський колектив передрукував проєкт і подав його на розгляд Орфографічної комісії АН УРСР, яка внесла ще ряд змін і остаточно затвердила його до друку. Зараз текст „Українського правопису" перебуває у видавництві „Наукова думка" й має вийти у світ до кінця цього року.

Чим же не задоволена науковий редактор видавництва „УРЕ" Т. Щитківська в новому виданні „Українського правопису"? До речі, це вже другий її виступ (перший див. „Вечірній Київ" від 18 лютого 1990 р.). Але тепер вона вирішила мобілізувати собі на підтримку свого директора А.В. Кудрицького, професорів КДУ С.В. Семчинського та О.І. Білодіда (до речі, спочатку Т. Щитківська звернулася з проханням надрукувати її статтю до газети „Літературна Україна" й у цьому її підтримали А.В. Кудрицький і обидва названі професори. Але коли там відмовилися це зробити, їхні листи і стаття опинилися в редакції газети „Культура і життя"), професора НДІ педагогіки УРСР О.М. Бєляєва, професора Житомирського пединституту М.В. Никончука, доцента Ніжинського пединституту Н.І. Бойка, редакторів дніпропетровського видавництва „Промінь", а також свою колегу з видавництва „УРЕ" Н. Харчук. Усі вони за те, щоб продовжити обговорення третього видання „Українського правопису".

Тепер по суті Т. Щитківська закидає правописній комісії, що філологічні факультети Київського університету, Ніжинського і Житомирського пединститутів, працівники НДІ педагогіки, газети „Літературна Україна", „Друг читача", „Культура і життя", видавництва „Промінь", „Вища школа" та „УРЕ" не отримали проєкту третього видання „Українського правопису". Підкреслюю: відповідним установам було надіслано цей проєкт і від більшости з них надійшли деякі зауваження. Маю на увазі пропозиції професора М.В. Никончука, професора кафедри Ніжинського пединституту Л. І. Коломієць, колишнього редактора видавництва „УРЕ" І.А. Черненка, старшого наукового співробітника НДІ педагогіки М.С. Вакуленка та інших. Їхні відгуки на пропоновані зміни в „Українському правописі" в основному враховані. А професор КДУ О. І. Білодід, який, до речі, є членом Правописної комісії, надіслав нам листа, в якому не було висловлено жодного зауваження, а лише зазначено, що кафедра української мови КДУ схвалює проект третього видання „Українського правопису".

Отже, кожен, хто цікавився підготовкою третього видання „Українського правопису", мав час і можливість узяти участь в обговоренні його, чи то надіславши свої пропозиції до Інституту мовознавства, чи виступивши на сторінках преси. Усім відомо (крім Т. Щитківської), що це не докорінно відмінний правопис, а тільки удосконалений, доповнений, тому не було потреби перезатверджувати його зазначеним міністерствам, адже друге видання вийшло без такого затвердження. А крім того, до складу правописної комісії було включено і представника Міністерства народної освіти.

А тепер про стабільність правопису. Т. Щитківська наводить виступ вченого секретаря Інституту мовознавства Б.М. Ажнюка про те, що стабільність правопису... — ознака писемної культури", але розуміє її по-своєму. Порушення цієї стабільності вона вбачає в тому, що Інститут мовознавства 1989 року видав один варіант (мається на увазі „Словник-довідник з правопису і слововживання" С. І. Головащука, який є просто довідником, що ґрунтується на другому виданні „Українського правопису"), а в 1990 році планує видати „докорінно відмінний". Останнє є не що інше, як вигадка. Далі. Науковий редактор видавництва „УРЕ" приходить до „висновку", що в новому виданні правопису ігнорується „фонетичний принцип передавання іншомовних власних назв", а ось, мовляв, в „УРЕ" їх „не перекладають, а транскрибують", і наводиться

(Закінчення на стор. 4)

Перші проблески

У наших сторінках вже від кількох років появляється мовний порадник „Оком по пресі", в якому автор дає список головніших мовних огріхів у наших діяспорних газетах і журналах. У пресі УРСР, що появляється багатотисячними тиражами і могли б мати добрий вплив на розвиток рідної мови, як не дивно, цих мовних огріхів не менше, як тут, на чужині. На жаль, про них мало або й зовсім не згадують тамошні мовознавці, хоч їхні поради пригодилися б читачам. Тому з зацікавленням прочитали ми статтю Марії Каранської „Нумо до праці!" (*Літ. Україна* 6. VII 1989). У цій статті Каранська обговорює деякі вибрані мовні питання із сьогочасної української журналістики, що повинна б позбутися штампу й стандартів, зумовлених свого часу сталінськими вимогами й настановами. Авторка дає кілька прикладів як деякі гарні українські слова зникли зі сторінок газет під впливом тих настанов, напр., слово ВІДСОТОК замінено латинським словом „процент". ВОДОГІН замінюється копією з російської мови — „водопровід", ГОТОВНІСТЬ поступилася невиразному —„рішимість"; замість УХВАЛА зборів вживається „рішення", замість ЗНАЧЕННЯ — „значимість". „Деяким словам, пише з терпким гумором авторка, „начіплювали ярлики ідеологічно порочних", тому їх викидали з мови. Таке сталося зі стародавнім шанобливим українським словом ДОБРОДІЙ, якого не цурався ні один український письменник-клясик. „Але комусь пригадалося, що це слово полюбляв Петлюра, то й давай вимітати *добродія* із сучасної української мови..." Слово НЕБІЖ (НЕ БОГА) побутувало в українській мові й літературі, аж поки чиєсь насторожене вухо не вловило в ньому релігійного значення, і почали зміняти його на „племінник" („племінниця"), тобто змінювати краще на гірше, бо племінник широко відоме в народі у значенні „породистий бугай, племінний бугай".

Однак, навіть загальновідомі слова витісняються запозиченими, напр. СМАЛЕЦЬ замінюють „топленим салом", КАПЕЛЮХ — „шляпою", ВИЛОГИ — „лацканами", ШТАНИ — „брюками". Авторка стверджує, що в місцевих і республіканських газетах та в українському радіо та телепередачах можна помітити прикрі й хибні тенденції, а також звичайні школярські помилки. Гостро критикує Каранська газетярів, що не вміють розрізнити значеннєвих відтінків синонімів, спрощуючи в цей спосіб мову. Одне уподобане слово вони часто вживають, забувши про синоніми. Наслідок — їхня мова сіра, одноманітна, стандартна. Так, напр., у газетах часто вживають слово „зараз" у значенні ТЕПЕР. Слово „необхідно" вживають замість слів ТРЕБА, ПОТРІБНО, СЛІД: „необхідно налагодити зв'язки — зам. ТРЕБА налагодити зв'язки. Словом „прагнути" витісняють слова ХОТІТИ, БАЖАТИ, НАМАГАТИСЯ. Слово „завершити" вживають у значенні ЗАКІНЧИТИ: вони „завершували" копати бур'яни — зам. ЗАКІНЧУВАТИ.

Авторка гостро критикує вживання мовних кальок, що їх впроваджують у газети ті, що недостатньо знають українську мову: „*Стеля* 200-250 карбованців" (з англ. ceiling — М.О.) — замість *найвища платня;* це жінка, а працює як „мужик" — треба як ЧОЛОВІК. „Не треба боятись „виникаючих перехльостів" — замість — не треба боятись, коли в чомусь ПЕРЕГНУЛИ або ПЕРЕБОРЩИЛИ; до відома „бджолярів-любителів" — замість ПАСІЧНИКІВ-любителів. Проєктування „жилих"... споруд — замість ЖИТЛОВИХ споруд, „швея" — замість ШВАЧКА або КРАВЧИНЯ; Є в нього риса, що дуже „прихиляє" — замість ПРИВАБЛЮЄ. Вживання таких кальок Каранська називає пародією на українську мову. Не любить вона також штампованих і незграбних словосполучень як, напр. „перехід на двозмінну форму організації", що можна ясніше сказати С— „перехід на двозмінну ПРАЦЮ".

Вона критикує також часте вживання іншомовних слів, як напр., „реалізувати", тобто (продали три бички по 400-450 кілограмів), „реалізація" (реалізація реформи школи замість

(Закінчення на стор. 4)

Анатоль Вовк

МОВА НАШИХ БУДНІВ

(Мовний порадник II)

Рубрика містить небажані слова щоденного життя, в більшості з англійсько-українського „суржика" нашого побуту. Особи, що вживають таких суржикових слів, найчастіше не знають їхніх українських відповідників, надрукованих тут великими літерами. Доступні їм англійсько-українські словники часто даного слова не мають або переклад поданий в них — незадовільний.

СПИСОК ч. 5

„бейґел" (анг. з жид.) БУБЛИК
„бейкінґ сода" (анг.) ХАРЧОВА СОДА, ПИТНА СОДА
„бол-пойнт-пен" (анг.) КУЛЬКОВА РУЧКА
„бюті шап" САЛЬОН КРАСИ
„виказ" (з поль.) СПИСОК, РЕЄСТР
„вівсяні платки" (за поль.), ВІВСЯНІ ПЛАСТІВЦІ
„гайджек" (анг.) ЗАХОПИТИ ЛІТАК
„гайрайз" (будинок) ВИСОТНИЙ БУДИНОК
„гедж" (анг.) ЖИВОПЛІТ
„генґовер" (анг.) ПОХМІЛЛЯ
„гюмідифаєр" (анг.) ЗВОЛОЖНИК, ЗВОЛОЖУВАЧ
„газібо" (анг.) АЛЬТАНКА, АЛЬТАНА
„гарбидж кен" БОЧКА НА СМІТТЯ, СМІТНИЦЯ
„гарбидж диспозал" (анг.) ПЕРЕМЕЛЮВАЧ (кухонних) ВІДХОДІВ.
„ґравнд ковер" (анг. КИЛИМОВА РОСЛИНА
„дегюмідіфаєр" (анг.) ОСУШНИК, ОСУШУВАЧ, ЗНИВОЛОЖНИК, ЗНЕВОЛОЖУВАЧ
„дек" (коло хати) (анг.) ПОМІСТ
„джинджер" (анг.) ІМБИР
„джинджер ейл" (анг.) ІМБИРНА ГАЗОВАНА ВОДА
„доґвуд" (амер. рослина) АМЕРИКАНСЬКИЙ ДЕРЕН, ДЕРЕН ФЛОРИДСЬКИЙ (бот.)
„драґи" НАРКОТИКИ
„еґзит", „екзит" 1. ВИХІД; 2. ВИЇЗД
„екстеншин" (анг.) ТЕЛЕФОН—ВІДГАЛУЖЕННЯ, ДОДАТКОВИЙ ТЕЛЕФОН
„екстенщин корд" (анг.) ЗДОВЖУВАЛЬНИЙ ШНУР, ПРОДОВЖУВАЛЬНИЙ ШНУР, ЗДОВЖУВАЧ, ПОДОВЖУВАЧ.
„жолудок (з поль.) ШЛУНОК
„камера" (анг.) ФОТОАПАРАТ, (розм.) ФОТОКАМЕРА
„канцелювати" (за анг.) КАСУВАТИ
„кешувати" (чек) (за анг.) ІНКАСУВАТИ
„клінер" (анг.) ЧИСТИЛЬНИК
„компетиція" (за анг.) КОНКУРЕНЦІЯ; КОНКУРС
„коріння" (до печива тощо) ПРЯНОЩІ; СПЕЦІЇ
„котидж чіз" (анг.) СВІЖИЙ СИР
„кребґрес" (трава) (анг.) ПАЛЬЧАТКА
„кредит" давати комусь (з анг.) ПРИЗНАВАТИ ЗАСЛУГУ комусь
„крім чіз" (анг.) ВЕРШКОВИЙ СИР
„кровбар" (анг.) ЛОМ
„кромка хліба" (з поль.) СКИБКА, ШМАТОК
„лайтер флуїд" ПЛИН ДО ЗАПАЛЬНИЧКИ
„листа", „ліста" СПИСОК, РЕЄСТР
„лодка" (поль., рос.) ЧОВЕН
„моч", „мочевий" СЕЧА, СЕЧОВИЙ
„неструджений" (з поль.) НЕВТОМНИЙ
„норса" (анг.) МЕДИЧНА СЕСТРА, ДОГЛЯДАЛЬНИЦЯ, МЕДСЕСТРА:
„опилки" (поль., рос.) ТИРСА (з дерева); ОШУРКИ (з металу)
„овтміл" (анг.) ВІВСЯНКА (каша)
„одобрювати/одобрити" (з рос.) СХВАЛЮВАТИ/СХВАЛИТИ
„подарок" (рос.) ПОДАРУНОК, ДАРУНОК
„подавляючий" (рос.) 1. ВЕЛИЧЕЗНИЙ; 2. ПРИГОЛОМШЛИВИЙ
„поштівка" (за поль.) ЛИСТІВКА
„пейсмейкер" (анг.) КАРДІОРЕҐУЛЯТОР
„пеґи" (поль.) ЛАСТОВИННЯ, ВЕСНІВКИ
„рабінґ алкогол" (анг.) СПИРТ ДО НАТИРАННЯ
„ріпермен" (анг.) НАЛАДНИК.

Анатоль Вовк

Проєкт українського правопису англійських географічних і особових назв

(Третя частина)

Від Редколеґії

Продовжуємо друкувати цей правописний проєкт передавання українською абеткою англомовних власних назв. Він тим більше на часі, що в Україні вже більше, як два роки йде праця над реформою сучасного офіційного правопису (див. стаття „Справа реформи українського правопису в УССР" в **МПМ-28**). *Його там таки прилюдно визнано накиненим та незадовільним, зокрема щодо правил писання іншомовних слів.*

Заувага. Тому, що перша частина цього проєкту появилася ще в листопаді 1988 р., пригадуємо тут знову базу цього проєкту. Пропонована система побудована на двох принципах: теоретичному, з'ясованому в параграфі 83 **Українського правопису** з 1929 р., і практичному — базуванні пропонованої української вимови даної назви на її транскрипції в системі Міжнародної Фонетичної Асоціяції (МФА). Як доповняльну базу для встановлення вимови англомовних прізвищ приймаємо систему, вжиту в останніх словникових виданнях авторитетного американського видавництва Merriam-Webster.

В **МПМ-27** ми розглянули український правопис англійських **приголосних** (одно- і дволітерних), в **МПМ-28** подано пропонований український правопис англійських **голосних**.

Останню групу — **дифтонґи та типові комбінації голосних і приголосних** — друкуємо сьогодні.

Таблиця комбінацій голосних англійської мови, що йде далі, має такі колонки:

(1) — англійський дифтонг або комбінація літер
(2) — його вимова у транскрипції МФА
(3) — його вимова у транскрипції Merriam-Webster
(4) — пропонований український відповідник
(5) — приклади, в трьох рядках:
   а) англійські загальні слова з даною комбінацією літер
   б) англійські власні назви з даною комбінацією літер
   в) українські відповідники рядка б).

Передавання англійських дифтонів та комбінацій літер українською абеткою

(Примітка: з технічних причин у цій таблиці знак „æ" (транслітерація МФА) надрукований як „х").

ai	[ai]	[ai]	= АЙ	tAIga, tAIpan, ThAI (language) WAIkiki, MolokAI, WAIkato ВАЙкікі, МолокАЙ, ВАЙкато
ai	[ei]	[a]	= ЕЙ	sAIl, plAIn, chAIn TwAIn, MAIne, SAInt Paul ТвЕЙн, МЕЙн, СЕЙнт Пол
ai	[ɛə]	[a(ə)]	= Е	repair, stair Saint ClAIr, FAIrbanks, SinclAIr Сейнт КлЕр, ФЕрбенкс, СинклЕр
au	[ɔ]	[ɔ]	= А	AUthentic, AUthority NAUgatuck, ChAUtauqua НАґатук, ШАтоква
au	[ɔ:]	[ȯ]	= О	AUthor, sAUsage, pAUper AUstin, MilwAUkee, AUdubon Остин, МілвОкі, Одубон
au	[o]	[ȯ]	= О	WAUgh, ChautAUqua ВО, ШатОква
aw	[ɔo:]	[o]	= О	sAW, pAW, lAW, macAW SAWyer, LAWrence, HAWthorne СОєр, ЛОренс, ГОторн
ay	[ei]	[a]	= Е	MAY, sAY, plAYground, stAY FaradAY, WAYne, HAYden, BAYonne ФарадЕЙ, ВЕЙн, ГЕЙден, БЕЙон.
ea	[e]	[e]	= Е	hEAd, dEAth, brEAst, instEAd REAding, BrEAdsted, Fresh MEAdow РЕдінг, БрЕдстед, Фреш МЕдов
ea	[ɔ]	[ɔ]	= Е	sargEAnt HEArst, HEArd (island) ГЕрст, ГЕрд
ea	[a:]	[ā]	= А	hEArt, hEArth KEArny КАрні
ea	[ei]	[a]	= ЕЙ	brEAk, pagEAnt, stEAk REAgen РЕЙген
ea	[i:]	[ē]	= І	clEAn, EAt, pEA, sEA, frEAk KEAts, PEAbody EAston, SEAborg КІтс, ПІбоді Істон, СІборг
ea	[i:]	[ēa]	= ІЄ	rEAction SEAttle СІЄтл
ea	[i:x]	[i(ə)]	= І	clEAr, stEAr, pEAr, spEAr LEAr, PEArson, DEArborn, ShakespEAre ЛІр, ПІрсон, ДІрборн, ШекспІр
ei	[ai]	[i]	= ЕЙ	hEIgh, hEIgh-ho hEIghten EIsenhower, EInstEIn, StEInbeck АЙзенгавер, АЙстАЙн, СтАЙнбек
ei	[i:]	[e]	= І	cEIling, sEIze, concEIt, recEIver RalEIgh, LEIth РолІ, ЛІтс
eo	[i:ou]	[ēō]	= ІО	gEOde, gEOscience MinEOla, GidEOn МінІОла, ДжидІОн
eu	[ju:]	[yu]	= Ю	EUlogy, EUphoria, EUphemism EUreka, EUgene, EUsden Юріка, Юджин, Юсден
ey	[i:]	[ē]	= І	jersEY, monEY, attornEY JersEY, HershEY, SidnEY, SEYmor ДжерзІ, ГершІ, СиднІ, СІмор
ey	[ɛə]	[a(ə)]	= ЕЙ	EYre (lake) ЕЙр
ew	[ju:]	[(y)ü] [yü]	= Ю	fEW, sinEW, curfEW NEW York, Newark, Newton, Kew Garden НЮ Йорк, НЮарк, НЮтон, КЮ Ґарден
ia	[jə]	[yə]	= ІЯ	CalifornIA, PennsylvanIA КаліфорнІЯ, ПенсилвейнІЯ (трад. Пенсильванія)
ia	[iə]	[ēə]	= ІЯ	malarIA PeorIA, PretorIA, SarnIA ПіорІЯ, ПріторІЯ, СарнІЯ
ia	[i:x]	[ēa]	= ІЯ	PontIAc (ПонтІЯк)
ia	[aiə]	[i(ə)]	= АЯ	dIAmond, dIAgnosis, dIAbolic DIAmond (mount), DIAmantina ДАЯмонд, ДАЯмантина
ia	[ai]	[ia]	= АЄ	dIAgonal, mIAsma MIAmi, NIAgara МАЄмі, НАЄґара
ie	[jə]	[yə]	= ІЄ	DanIEl, DanIEls (ДанІЄл, ДанІЄлз)
ie	[i:x]	[ēa]	= ІЄ	OlivIEr (ОлівІЄр)
ie	[iə]	[iə]	= ІЄ	GabrIEl (ҐабрІЄл)
ie	[i:]	[ē]	= І	fIEld, pIEce, fIEnd ErIE, WestfIEld, PoughkeepsIE ІрІ, ВестфІлд, ПокіпсІ
ie	[iə]	[i(ə)]	= І	PIErce (ПІрс)
ie	[e]	[e]	= Е	frIEnd
ie	[aiə]	[iə]	= АЄ	SocIEty of Friends СосАЄті ав ФрЕндс
ii	[ii]	[(y)ē]	= Ї	HawaII (ГаваЇ)
io	[iou]	[ēō]	= ІО	San AntonIOs (Сен АнтонІО)
io	[aiou]	[īō]	= АЙО	OhIO (ОгаЙо)
iu	[jə]	[ēə]	= ІЮ	sodIUm, podIUm CornelIUs, ClaudIUs КорнелІЮс, КлавдІЮс
oa	[ou]	[ō]	= ОВ	bOAt, clOAk, mOAt, mOAn, sOAp OAkland, COAst, ChOAte ОВкленд, КОВст, ЧОВт
oa	[ouə]	[ō(ə)]	= ОА	ROAnoke, ShenandOAh ШенандОА, ПОановк
oe	[ou]	[o]		hOE, fOE, tOE
1 (на кінці слова)			= О	DefOE, CrusOE, MonrOE, POE ДефО, КрузО, МонрО, ПО
2 (в середині слова)			= ОВ	CohOEs (КогОВз)
oi	[ɔi]	[oi]	= ОЙ	bOIler, OIl, pOIson, pOInt BOIse, POInt Pleasant, IllinOIs, DetrOIt БОЙсі, ПОЙнт Плезант, ІллінОЙ ДітрОЙт
oo	[u]	[u̇]	= У	bOOk, cOOk, wOOd COOk, HOOker, WOOdstock КУк, ГУкер, ВУдсток
oo	[u:]	[ü]	= У	lOOp, mOOn, mOOd, stOOl, stOOp BlOOmer, MOOdy, AltOOna, HOOver БлУмер, МУді, АлтУна, ГУвер
oo	[ou]	[ō]	= У	ROOsevelt (РУзвелт)
ou	[au]	[au̇]	= АВ	abOut, hOuse, sOund, mOunt SOUth, BOUnd Brook, MOUntbatten САвтс, БАвнд Брук, Мавнтбеттен
ou	[ou]	[ō]	= ОВ	shOUlder, mOUld, bOUquet BOUlder, MOUlton, StOUghton БОвлдер, МОвлтон, СтОвтон
ou	[ju]	[yü]	= Ю	HOUston (Гюстон)
ou	[u:]	[ü]	= У	grOUp, sOUp, cOUgar HOUstonic (river) ГУстонік
ou	[uə]	[u̇ (ə)]	= У	bOUrbon, MissOUri (Мізурі)
ou	[ɔ]	[ɔ]	= У	PlymOUth, DartmOUth (Плимутс, Дартмутс)
oy	[oi]	[oi]	= ОЙ	jOY, bOY, sOYbean, hOYden JOYce, BOYce, DOYle, ShebOYgen ДжОЙс, ROЙс, ДОЙл, шебОЙген
ow	[au]	[au̇]	= АВ	cOW, brOW, dOW, OWl BrOWn, COWard, AllentOWn, Cape TOWn БрАвн, КАвард, АллентАвн, Кейп ТАвн

(Закінчення на стор. 4)

Василь Чапленко

До історії української термінології

Уривок з праці „Історія нової української мови (XVII ст. — 1933 р.)", стор. 331-335

Але тут слід перейти вже до питання про *стан науково-технічної термінології, термінології взагалі.* Передусім треба відзначити, що в ній панувало велике безладдя. Показовим у цьому розумінні був *стан граматичної термінології,* тобто тієї термінології, в якій ще до революції 1917 р. українські науковці найбільше попрацювали.

На початку це був стан, що його засвідчив І. Огієнко в своїй дореволюційній, але перевиданій в 1917 р. брошурі „Рідна мова в українській школі": „З року *1906 у нас в російській Україні народились граматики рідної мови.* Невиробленість і неусталеність граматичної термінології тут одразу ярим кольором дали себе в знаки, і ми маємо, як то кажуть, „чия хатка, того й паніматка", — в кожній граматиці свою термінологію".

Те саме відзначали й автори нових граматик. М. Грунський писав: „Крайня неусталеність цих термінів — одна з великих хиб української граматичної літератури". С. Шульгин теж відзначив: „Треба сказати, що питання про українську термінологію засібне під теперішній час дуже болюче. Діло в тому, що до революції ми не мали жодної української школи, а через те не могла як слід виробитись граматична термінологія. Автор якоїнебудь граматики сам мусів придумувати або, ще гірше, користуватись дуже недокладною (плохою) темінологією галицьких українців".

М. Грунський навів такі паралелізми в назвах іменників: „сущник", „іменник", „речівник", „ім'я самостійне". У Гр. Шерстюка теж подано паралелізми: „буква" — „літера", „звук" — „згук", „голосна" — „голосозвук" — „голосівка", „шелестовий" — „суголосний", „іменний" — „назівний", „давальний" — „датний", „знахідний" — „причинний", „кличний" — „окличний", „дужки" — „клямри", „знак питання" — „запитник" — „питайник"...

Деякий порядок у граматичні назви внесла граматична термінологія, що її видало 1917 р. Товариство шкільної освіти, а пізніше — Міністерство освіти. У деяких авторів граматик ми знаходимо згадки про підпорядкування цій термінології. От П. Залозний у третьому виданні своєї граматики писав: „У перших двох виданнях я вживав граматичні терміни переважно галицийські. Отже (? — В. Ч.) в цьому виданні я заміняю їх тими термінами, що ухвалила комісія мови при Українському товаристві шкільної освіти".

Те саме знаходимо й у С. Шульгина. „Тільки рік тому назад комісія при міністерстві освіти склала граматичну термінологію. На мій погляд, деякі з цих термінів недоладні, але щоб не було плутанини, я змушений нею користуватися, з деякими відмінами".

Проте, *не зважаючи на відштовхування наддніпрянських авторів від галицької граматичної термінології, основні терміни взято таки звідти.* Це: „відмінок", „дієслово", „наголос", „особа", „підмет", „присудок", „речення", „спосіб", „стан", „час", „склад", „правопис" тощо.

Отже, коли в граматичній термінології були такі болючі труднощі, то можна уявити, що діялось у царині природничої та математичної термінології! „Царина реальних наук найбільше у нас занедбана", писав О. Яната 1917 р.

Але тут треба поглянути, *якими принципами керувались творці української науково технічної термінології цього періоду, з яких джерел черпали матеріял для неї.*

Не можна сказати, щоб ці питання тоді хтось продумав якслід, більше діяла й тепер інерція попередньої практики та загального обговорення лексико-термінологічних справ попереднього часу та використання досвіду різних студентських і інших темінологічних гуртків періоду 905 — 1917 р.

Однією з ранніх на цю тему статтей була ота, згадана вже стаття *О. Янати* в „Промені", а в тій статті він писав, що передусім треба „вибирати з гущі народної мови всі ті назви, вирази, терміни, які мають відношення до тої чи тої галузі знання" і тільки потім удаватися до „літературного матеріялу. *Тільки уявивши собі в повній мірі, яка вже єсть у нашого народу наукова мова (*sic? — В.Ч.*), науковий діяч зможе доповнювати її власними штучними термінами та назвами".*

Проти цієї думки виступив *М. Грушевський.* „Принципу крайнього етнографізму, — писав він в одній із своїх статтей, — може єдиноправильного в середині XIX віку, ми тепер повинні зректися і чергове завдання бачити в використанні зібраного вже, приготованого, виробленого до творчої роботи над шкільною і популярною літературою".

Ширшу *програму творення науково-технічної термінології* накреслив пізніше *М. Сумцов* у своїй книжці „Начерк розвитку української літературної мови" (Харків, 1918 р.).

Закінчення буде.

Чи завжди...

Закінчення зі стор. 3

приклад *Мартін (Андерсен-Нексе)*, а не *Мартин*. Хіба в новому виданні правопису це ім'я як і інші цього типу, перекладаються? Вони всі транскрибуються! Виняток із цього правила стосується вітчизняних імен типу *Олександер (Пушкін), Олексій (Толстой).* Його поширено й на *Олександра Македонського* та місто *Олександрію*, оскільки в історичних джерелах із давніх-давен по-українському саме так вони й передавалися. Якщо йдеться про передачу іншомовного *„і"* через *„и"* в географічних назвах типу *Алжир, Аргентина, Бразилія, Мексика, Скандинавія* та інші, то наша правописна традиція постійно відбивала вимову цього звука через *„и"*. Минає вже сто років від тоді, як українська еміграція стала освоювати Америку, Аргентину, Бразилію та інші країни світу, вимовляючи іншомовне *„і"* в цих назвах як *„и"*, а преса й географічна література закріплювали їх написання саме в такому вигляді. Хіба не легше засвоювати й писати так, як вимовляємо та чуємо? З цього приводу висловилося багато учителів, учених, журналістів і письменників, які підтримали розширення передачі іншомовного „і" через „и" не тільки в наведених географічних назвах, але й в інших назвах та прізвищах. Взагалі була пропозиція поширити правило „дев'ятки" на всі власні назви, однак Правописна комісія на даному етапі її не прийняла. Проте, це крок у вказаному напрямі.

Далі. Т. Щитківська ніяк не може збагнути, чому в українських власних назвах типу „Дігтярі", „Рідківці", „Сірко", „Чіпка" тощо пишемо *"і"*, а в іншомовних „и"? Можна так само запитати, чому вимовляємо *Сильвестер*, а не *Сільвестер* (порівняй латинське Silvester), *Симон*, а не *Сімон* (порівняй давньоєвр. — Simon) *Тит*, а не *Тіт* (порівняй лат. Titus) і таке інше. Отже, все залежить від того, як узвичаєна вимова того чи іншого слова в українській мові. А з другого боку Т. Щитківська вважає недоречним, „українізуючи" іншомовні географічні назви, не „українізувати" іншомовні прізвища. Як приклад розбіжностей наводиться написання ім'я *Дж. Вашінгтона* та назви міста *Вашингтон*. І тут же сама пояснює, що „правило дев'ятки" на власні назви не поширюється. Так який же підсумок цього реверансу? А такий, щоб далі сказати, що винятки типу *Рим, Париж* не підстава збільшувати їх кількість і цим ускладнювати вивчення мови та редакторську роботу. Ось де причина її „науково-редакторського" невдоволення. Цей же гнів її поширюється й на введення апострофа в слов'янських прізвищах типу *Пом'яловський, Рум'янцев*. Якщо таке допустити, то це правило, на її думку, буде поширене й на прізвища типу *Рєзанов, Рябов*. Нелогічність цього припущення очевидна. Усім відомо, що апостроф пишеться після губних і *„р"* тільки в тих випадках, коли ці приголосні перед *я, ю, є* вимовляються роздільно. Оскільки основа наведених прізвищ споріднена з основами загальних назв типу „пом'яти", „рум'яний" то й у цих прізвищах слід передавати тверду вимову приголосного „м" перед „я", ставлячи апостроф.

А які ж „аргументи" наводить науковий редактор видавництва „УРЕ" на користь збереження подвоєння у словах типу „бравіссімо", „лібретто", „стакатто"? Спочатку вона зазначає, що в українській мові, на відміну від російської, в „багатьох" (?) словах іншомовного походження немає подвоєння, наприклад, *клас, метал, міліметр.* По-перше, не „в багатьох", а *як правило,* в загальних іншомовних назвах приголосні не подвоюються. Орієнтуючись на російський правопис, а не на вимову українців, творці попередніх видань „Українського правопису" допустили цілу низку винятків із цього правила, чим ускладнили засвоєння вказаних слів, адже їх треба було заучувати учням напам'ять. Тому було вирішено зменшити кількість цих винятків до мінімуму. Те, що в українських словах типу „весілля", „довголіття" *подовжуються* (а не подвоюються, як гадає Т. Щитківська) приголосні, не аргумент на користь збереження подвоєння в зазначених словах: в українських словах це подовження вимовляємо й чуємо, а в „бравісимо", „лібрето", „стакато" його не чуємо й не вимовляємо. Так само вимовляємо без подвоєння „к" слово „бароко". Інакше „Марокко". В останньому поки що зберігається подвійне „к" за традицією, перейнятою з російського правопису. Авторові публікації болить і реабілітація „и" в імені „Зиновій". Це друге ім'я Б. Хмельницького в усіх історичних і художніх джерелах донедавна саме так передавалося.

У своїй характеристиці розділу „Велика літера" Т. Щитківська ввела, вважаю, в оману громадськість, що нібито цей розділ перенесено з попереднього видання правопису „майже без істотних змін". Досить порівняти обсяг і кількість параграфів другого видання правопису, з третім, щоб переконатися в цілковитій несправедливості того, що каже автор статті. З одного боку, вона дотримується консервативних поглядів на ті чи інші зміни в правописі, а з другого — обвинувачує попередні видання правопису (а також нове) в надмірній ідеологізації, що призвела до диференціяції у вживанні великої літери залежно від того, про яку країну йдеться: капіталістичну чи соціялістичну. Звичайно, авторський колектив старався відійти від попередніх догм, і дещо в цьому напрямку зроблено. Проте критикантка цього не помітила. Уявіть собі, якби ми цілком відійшли від цих догм, то, напевно, вона б засудила це беззастережно, як це зроблено щодо інших уточнень чи виправлень. Доказом цього можуть бути її нападки на те, що за аналогією до назв „Жовтнева революція". „Лютнева революція" запропоновано писати з великої літери й „Революцію 1905 року". А це, мовляв, розбіжність із російським правописом, де ця назва передається малою літерою. Який ще „аргумент" на користь малої літери? Слово „революція", як і „повстання", „страйк" — загальна назва. Але ж це назва історичної події, так же, як „Вітчизняна війна", „Лютнева революція", „Семирічна війна"! А що поганого в тому, що тепер учням треба запам'ятовувати трохи меншу кількість слів, які пишуться через дефіс, як наприклад із словотвірною частиною „пів" у словах „півогірка", „піваркуша" тощо? Який аргумент проти цього? А зовсім простий: автори нового проєкту штучно створюють розбіжності між українським і російським правописами. Це вже було! Навіть уживання синоніма „знак м'якшення" поруч із „м'яким знаком" Т. Щитківська вважає підкопом під термін „твердий знак" (якого, до речі, в „Українському правописі" немає!), бо, не дай боже, можуть ще змінити його на „знак твердження" чи „ствердження" (?). А це, продовжує далі редакторка з „УРЕ", може викликати потребу виправлення шкільних підручників з української мови, що обійдеться в мільйони карбованців. Звідси й висновок, винесений у заголовок її статті „Хоч гірше, аби інше". Звичайно, для Т. Щитківської, можливо, й гірше, якщо стояти на консервативних позиціях, але, якщо вдуматся в її еклектичні міркування, то крім подиву, вважаю, вони більше нічого не викликають.

А. Бурячок
провідний науковий співробітник Інституту мовознавства Академії Наук УРСР, доктор філологічних наук.
„*Культура і життя*", 13 *травня 1990 р.*

Василь Чапленко

(1890-1990)

У пам'ять борця за українську мовну культуру.

У цьому випуску „МПМ" редакція плянувала відзначити 90-ліття широко відомого у вільному світі мовознавця, письменника і літературознавця Василя Чапленка. На жаль він на кілька тижнів не дожив до свого 90-го ювілею і помер 4-го лютого ц.р. З його творчого дорібку для нас важливі його праці з історії української літературної мови, а зокрема дослідження її пригнічування і насильної русифікації в підсовєтській Україні.

Про ці праці ми вже писали ширше у редакційній статті до МПМ ч. 9 (*Свобода* за 27 червня 1981) з нагоди його 80-річчя. Тут наведемо лише думки про них іншого відомого філолога Чапленкової ґенерації Петра Одарченка. Він пише: „Праці... Василя Кириловича Чапленка... цінні... своєю зразковою українською літературною мовою, а також великою увагою до мови українських письменників на еміграції". І далі робить висновок: „Боротьба за культуру української мови на чужині — це одна з найважливіших ділянок діяльности Василя Чаплинка". (*Василь Чапленко — збірник з нагоди його 75-річчя,* Ню Йорк, 1975).

Треба відзначити також ролю проф. Чапленка у становленні і нормалізації українського правопису. У списку 55 учасників Правописної Конференції, що відбулася у Харкові у травні-червні 1927 р. є прізвище В.К. Чаплі — письменника з Дніпропетровщини. Це саме й був Василь Чапленко. Так зв. Харківський правопис, під який ця конференція поклала основи, Чапленко ціле життя обороняв як соборний і вільний від російського диктату. В 1961 р., коли в Канаді постала робоча група для оновлення цього правопису, вона запросила Чапленка з програмовою доповіддю, яку він назвав „До впорядкування нашої правописної практики на чужині". Жаль, що ні ця, ні наступні еміграційні спроби доповнити і усучаснити Харківський правопис досі не дали конкретних результатів. Цікавився Чапленко і праісторією української мови. Одначе опрацьована ним теорія адиґейського походження слов'янських мов досі не дістала підтримки й схвалення лінгвістів.

Наукові і публіцистичні праці В. Чапленка з історії розвитку української мови цікаві й важливі не лише для мовознавця чи мовolюбця, але й для дослідника української термінології та вкладу в неї двох варіянтів української інтеліґентської мови" — центрально-східнього і західнього.

А. Вовк

Перші...

Закінчення зі стор. 3

ЗДІЙСНЕННЯ реформи школи). Слово „регіон" насильно вводиться в значення МІСЦЕВІСТЬ, КРАЙ, ОБЛАСТЬ. Слово „оптимальний" стало модним у значенні НАЙКРАЩИЙ, а „екстремальний" — замість НАЙСКРУТНІШИЙ, НАДЗВИЧАЙНИЙ. Вкорінюється тепер слово „форум" замість сліва НАРАДА, ЗУСТРІЧ, З'ЇЗД. Замість НАЗРІЛЕ питання вживають слово „актуальне" питання; замість слова ДОКОРІННА зміна вживають „кардинальна" зміна, „дефіцит" замість НЕСТАЧА; „сервіс" замість ПОСЛУГА, „пріоритетний" напрям замість ГОЛОВНИЙ напрям, „сфера" (торгівлі), замість ГАЛУЗЬ (торгівлі), „контракт" зам. УГОДА, „констатувати" (недоліки) — замість НАЗИВАТИ (недоліки), „відремонтувати" зам місць ПОЛАГОДИТИ, „масштабний" замість ВЕЛИКИЙ, „максимальний" замість НАЙБІЛЬШИЙ, „мінімальний" замість НАЙМЕНШИЙ. Каранська робить висновок, що „нагнітання іншомовних слів переходить всяку межу: Кавуни „імпортували" з сусідньої області; „плюралізм" у птахопромі; звели кількість свиноматок „до мінімуму" і т.д. і т.д. Найбільше болить авторку те, що на всю республіку „немає жодного друкованого суто мовознавчого органу (! М.О.) — хоч би тижневика-бюлетеня", щоб аналізувати мову преси відразу по свіжих слідах, для порад, розгляду кращих публікацій і мовних невдач та всяких вивихів..."

При кінці статті Каранська згадує також про сполучення з прийменником ПО, що їх газети особливо люблять уживати, хоч українська мова має більше десяти форм синонімічних словосполучень: комісії „по" попередньому розгляду кандидатур — замість *для* попереднього розгляду; ательє „по ремонту" — замість *ательє ремонту*; рада „по народній освіті" — замість рада *у справах народної освіти*; зауваження по виступах на зборах — замість *щодо* виступів на зборах...

На жаль, Каранська, не згадує, що ті словосполучення з прийменником ПО, що їх газети так люблять уживати, — це запозичення з російської мови. Вони поширюються і вкорінюються в сучасній українській мові, як вогонь у сухій траві і навіть залюбки засвоюються діяспорними газетами, мовляв, „так говорять на Україні". Цій справі треба обов'язково присвятити більше місця, бо українська мова щораз більше вбирає в себе російські запозичення. Люди, що так легко їх уживають, свідомо або несвідомо, не здають собі справи, що вони приносять рідній мові більше шкоди, ніж партійні русифікатори. Розкладаючи її із-середини, вони вбивають її сутні прикмети та затримують її розвиток.

М.О.

Постскриптум

У цей час, коли на батьківщині боротьба з русифікацією була досі справою небезпечною та майже безнадійною, з нею боролися, більше чи менше успішно, мовознавці у діяспорі. Тут треба згадати наукові та журналістичні статті таких філологів, як Ю. Шевельов, В. Чапленко, П. Одарченко, Ю. Перфецький, Б. Струмінський, Б. Романенчук, І. Манастирський як і членів редколеґії МПМ. Тому, що ці статті та рекомендації порозкидані по різних журналах і газетах за останніх 40 років, особливо практичне значення має *„Словник-порадник для відросійщення та збагачення української мови"* А. Вовка, який від 1988 р. частками на 2-5 стор. друкується у журналі Шкільної Ради *Рідна школа.* У ньому читач може перевірити чи дане слово є русизм (московізм), а якщо так, то як його заступити. (Досі появилося 6 часток словника до слова). Важливо, що у цьому словнику русифікація української лексики удокументована підсовєтськими джерелами.

ВИПРАВЛЕННЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ ПОМИЛОК

В „МПМ" ч. 28 (*Свобода* за 28.XII.89) правильні написання такі: *Оком по пресі* „задовження" (треба) ЗАБОРГОВАНІСТЬ; стор. 4 *„Проєкт українського правопису...* ш. 1 (початок другого уступу тексту): Таблиця передавання англійських голосних, ш. 1 (кінець шостого уступу тексту): ...оригіналу, тобто транслітеруємо; ш. 2 (літера "u", 4-ий варіянт вимови): Connecticut КоннектикАт; ш. 2. (кінець Приміток); Третя і четверта частина цього правописного проєкту міститимуть...

Видає *ШКІЛЬНА РАДА* при *УККА*
Редагує Колеґія в складі:
Марія Овчаренко,
Євген Федоренко та Анатоль Вовк.

Адреса: Educational Council — U.C.C.A.
P.O. Box 391-Cooper Station
New York, N Y 10276-0391

Проєкт українського правопису...

Закінчення зі стор. 3

ow	[ou]	[ō]	= ОВ	snOW, yellOW, windOW, OWe SnOWden, BarrOW СнОвден, БаррОв
ui	[u]	[u]	= У	CrUIkshank Крукшенк
ui	[aı]	[ī]	= АЙ	de KrUIf де КрАЙф
uy	[u]	[u]	= У	SchUYkill (СкУлкілл)
uy	[aı]	[ī]	= АЙ	SchUYler (СкАЙлер)
ya	[ja:]	[ya]	= Я	YArn, YArd, YAcht YArmoth, YAlow (Ярмотс, Ялов)
ya	[aıə]	[īə]	= АЯ	hYAcinth BrYAnt, HYAtt, WYAtt БрАЯнт, ГАЯтт, ВАЯтт
ya	[eı]	[ā(ə)]	= ЄЙ	YAle (Єйл)
ya	[jæ]	[ya]	= Є	YAm, YArrow YAnkee, YAzoo, YAmpa Єнкі, Єзу, Ємпа
ye	[je]	[ye]	= Є	YEllowstone, YEllowknife Єлловстовн, Єлловнайф
ye	[aı]	[ī]	= АЙ	PYE, NYE (ПАЙ, НАЙ)
ye	[a(ı)ə]	[īə]	= АЙ	mYElin; WYEth (ВАєтс)
yo	[jo]	[yo]	ЙО	YOsemite (ЙОсеміті)
yo	[jo]	[yo(ə)]	= ЙО	YOrk, YOrke (ЙОрк, ЙОрк)
yo	[ja]	[ya]	= Я	YOnkers (Янкерс)
yo	[aıou]	[īō]	= АЙ	WYOming (ВАЙомінг)
yu	[ju]	[yu]	= Ю	YUma, YUcatan (Юма, Юкатан)
yea	[jeı]	[ya]	= ЄЙ	YEAts (Єйтс)
eau	[ou]	[ō]	= ОВ	BEAUfort, BEAUmont, BEAUport БОВфорт, БОВмант, БОВпорт

Із сполучень приголосних найважливіше є сполучення TH, що означає три різні фонеми. Їх передавання українською мовою пропонуємо таке:

th	[θ]	MW: [th]		THin, eTHer, THing, THermos
			1. =Т	на початку і в середині слова THatcher, THursday ТЕчер, ТЕрслей
			2.=ТС	на кінці слова RuTH, BooTH, DuluTH РуТС, БооТС, ДулуТС
th	[ð]	MW: [th]		faTHer, moTHer, raTHer, THe, THis
			= ДЗ	RuTHerford РеДЗерфорд
th	[t]	MW: [t]		THames, THomas, THompson Темз (трад. Темза), Томпсон

До вищерозглядених приділень українських еквівалентів до англомовних „літеро-фонем" слід додати ще такі **додаткові загальні правила:**

1. Не транскрибуємо німих та „майже німих" літер. Це стосується як приголосних, таких як B, C, H, K, L, GH, S, W, так і голосних, таких як E та слабкий невиразний голосний „шва" (в транскрипції словника Мерріям-Вебстера він позначений поменшеним знаком „шва" над рядком). Ось приклади: Lamb (Лем), ConneCticut (Коннетикат), KentuCky (Кентакі), RaHway (Равей), DeborraH (Деборра), RHode Island (Ровд Айленд), PittsburGH (Пітсбург), WauGH (Во), TombouGH (Тамбо), PoLK (Ровк), DeS MoineS (Де Мойн), ArkansaS (Арканзо), IllinoiS (Ілліной), Wright (Райт), ShakEspearE (Шекспір), ClevEland (Клівленд), MonroE (Монро), MaiNe (Мейн).

Але буває, що кінцеве E не є німе, наприклад в назвах міст BoisE (БойСІ), та Wilkes-BarrE (Вілкс-БаррЕ).

В окремих випадках, коли вимова зовсім не збігається з написанням, назву передаємо за вимовою. Приклади:

Worcester (Вустер), Maugham (Мам), Gloucester (Ґлостер).

2. Хоч англ. TS можна б передати українським Ц, цього не робимо. Тому PotTStown — ПаТСтавн, PitTSburgh — ПіТСбург.

3. Правило дев'ятки (десятка) приголосних стосується у всіх випадках, навіть коли в оригінальній назві нема І чи У, напр. EugEne — Юджин, за вийнятком того, що завжди пишемо І на кінці слова, напр. Jersey City — ДжерзІ СитІ.

4. Подвоєння **приголосних** в англійських назвах зберігаємо, за вийнятком тих випадків, де після подвоєння приходить ще один приголосний. Приклади:

TeNNeSSee (ТеННеССі), TaLLahaSSee (ТаЛЛягеССі) PiTTsburgh (ПіТсбург), MassachuseTTs (МассачусеТс), WiLLiam (ВіЛЛям), ChurchiLL (ЧерчиЛЛ), SeaTTle (СієТл).

5. В одній назві зберігаємо не більше як два подвоєння **приголосних**. Не зберігаємо подвоєння кінцевого голосного. Приклади:

MiSSiSSiPPi (МіССіССіпі), HawaII (Гаваї), KalamazOO (КеламазУ), MilwaukEE (МілвокІ).

6. Прізвища тих осіб в англомовних країнах, що мають не-англійські прізвища, передаємо українською абеткою за узвичаєною (чи побажаною даною особою) вимовою. Приклади: Кіссінджер (хоч нім. вимова Кіссінгер), Кач (хоч нім. вимова Кох), Стайнбек (хоч за нім. треба Штайнбек).

Досі подані таблиці та окремі загальні рекомендації ілюструють, хоч напевно не вичерпно, практичне застосування пропонованої системи передавання українською абеткою англомовних власних назв.

Варто відзначити, що ця система може бути поширена **також на невласні назви** тобто на всі українські запозичення з англійської мови. Це стосується зокрема недавніх запозачень та будь-яких майбутніх запозичень.

Єдиним вийнятком з правил системи буде традиційне та доцільне неподвоювання приголосних, хоч вони подвійні в англійській мові. Тому, наприклад, буде Джеймз Ватт, але ват як фізична одиниця від його прізвища.

Ось приклади англіцизмів, написаних згідно з принципами пропонованої системи:

БАЙТ, БЕЙСБОЛ, БРИДЖ, БАРЕЛ (не: барель), ҐОЛФ (хоч традиційне ҐОЛЬФ), ДИСПЛЕЙ, ДИСПЕЧ (не: диспач), ДОЛАР, ЛАЙНЕР, ЛЕЙЗЕР (не: лазер, лязер), КРОСБРИДИНГ, КРОСИНГОВЕР (перехрещування хромосом), КОМП'ЮТЕР (не: компутер, комп'ютор), МЕЙЛАР, МЮЗИКЛ, НАЙЛОН (не: нілон, нейлон, найльон), ОРЛОН, ТЕФЛОН, ФАРМЕР (не: фермер), ФЕЙДИНГ (не: федингг), ЧИП (не: чіп).

Пропонований правописний проєкт має деяку праісторію. 12 Початкові версії проєкту читали і коментували пок. ред. Вячеслав Давиденко (1976р.), професори Марія Овчаренко, Богдан Чопик (1981 р.) та Богдан Струмінський (1981 і 1989 рр.), за що автор їм дякує. Усі коментарі та поради, а зокрема численні спостереження проф. Струмінського, автор взяв до уваги при опрацьовуванні цієї версії проєкту. 13

Не зважаючи на популярно-мовний характер „МПМ" автор рішив саме тут опублікувати цей досить важкий для широкого кола читачів проєкт з огляду на те, що справа поліпшення нашого правопису в останній час стала дуже актуальною не лише в діяспорі, але й у відродженій Україні. Надрукування проєкту зробить його доступним якнайширшим колам зацікавлених реформою правопису філологам. За коментарі та конструктивну критику цього проєкту автор буде вдячний.

ПРИМІТКИ (продовження)

11. Позначення (y)ü у фонетичній системі словників Мерріям-Вебстера означає, що деякі американці вимовляють це звуком сполучення як уї, тоді як інші вимовляють його як ї. Таким чином вимова слова new може бути „нйу" або „ну" (де „у" вимовляється, як у слові look). Інший подібного типу словник Random House (див. примітка 7) також має ці дві варіянтні вимови для слова new, але з тим, що там вимова „ну" є подана на першому місці. Врешті найновіший і широко схвалений WEBSTER'S NEW WORLD DICTIONARY OF AMERICAN ENGLISH (Third College Ed., Cleveland and New York, 1988) дає перше місце для вимови „ну", а на другому ставить „нйу". Ні один з тих словників не виправдує вимови „ньйу", яку рекомендують як офіційний правопис УРСР, так і словник Голоскевича.

12. Першу версію цього проєкту автор опрацював в 1975-1982 рр., як додаток до задуманої в цей час праці „Доповняльний правописний словничок до Правописного словника Г. Голоскевича". Цей словник, готований при співпраці ред. Давиденка, був доведений до літери „О", але не був ніде друкований через брак зацікавлення цією справою.

13. Автор свідомий того, що ще й інші працювали чи працюють над питаннями передавання англійських власних назв, зокрема проф. Б. Чопик. Його пропозиції, зформульовані дещо пізніше від авторових (див. манускрипт „Транскрипція англійських назов українською мовою), збігаються в основному з пропозиціями цього проєкту, бо побудовані на давнішому виданні словника Merriam-Webster, як основному джерелі англійської вимови, хоч оцей проєкт багато ширше розроблений. Для ілюстрації подамо декілька прикладів, де наявні розходження у написанні географічних назв між оцим проєктом і рекомендаціями Б. Чопика (надрукованими в дужках): Джерзі Сиѓі (Джерсі Сиѓі), Нюарк [Н(ь)уарк), Теллагессі (Талагассі), Ню Йорк (Нью Йорк), Маємі (Майамі), Анн Арбор (Аннарбор), Синсиннеті (Синсиннаті), Деллас (Даллас), Сиракюз (Сиракьюз), Фінікс (Фінікс), Сейнт Луїс (Сейт Луіс), Сен Франсиско (Сан Франсиско), Гюстон (Гьюстон), Вілкс-Барре (Вилкс-Барр), Елізабет (Ілізабет), Янкерс (Йонкерс), Вілмінґтон (Вилминґтон), Сіетл (Сіатл), Ірвінґтон (Ервінґтон), Наєґара Фоллс (Найаґара Фоллс), Ню Орлінс (Нью Орлінс), Петерсон (Патерсон), Пасейк (Пасаік).

Нема розходжень між обома проєктами у рекомендованих назвах: Дітройт, Клівленд, Толідо, Пасадіна, Солт Лейк Сиѓі, Ірі, Рединґ, Лос Анджелес, Ричмонд, Айова, Орландо. (Розходження спричинені головно різними приділеннями українських літер до деяких англійських фонем).

Від Автора: Просимо всіх зацікавлених проблемами передавання англійських власних назв українською мовою про коментарі і зауваги до цього проєкту. (Їх слід посилати на адресу Шкільної Ради). Зокрема просимо про це мовознавців, літераторів та педагогів в Україні.

Відверта...

(Закінчення зі стор. 2)

Кор.: — А від кого виходила ця заборона?

О.К.: — Я, здається, вже згадував у нашій розмові, що єдина організація, яка може давати будь-які вказівки КҐБ — це ЦК партії. Я в даному випадку не знаю, як точно називається відповідній документ, підписаний на Старій Площі, — секретна інструкція, чи закрита постанова, — але в КҐБ він трансформований в службову інструкцію. Там сказано, спробую з пам'яті пригадати: забороняється проводити будь-які оперативні заходи стосовно.... І далі йде перелік посад. Потім: у випадку отримання неґативних матеріялів у відношенні до цих осіб вони повинні бути знищені негайно, на місці. Те ж саме, коли подібні матеріяли потраплять до нас іншими шляхами. Ну, наприклад, якщо в магнетофонному записі телефонного прослуховування випадково проскакує хоча б одна згадка про таку особу, то це місце на стрічці повинне бути негайно стерте. Тому мені було дуже смішно читати повідомлення прокуратури СССР про те, що за заявами слідчих Гдляна та Іванова про високопоставлених хабарників вона зробила додаткову перевірку і не знайшла ніяких підтверджуючих матеріялів. Та не могла вона їх знайти, їх у природі просто не існує. У свій час М.С. Хрущов заявив, що органи стали над партією, і що це недопустимо. Правильно, але з одним невеликим уточненням. З тих пір з-під контролі органів виведено не партію, а лише її керівний апарат.

Кор.: — А чи застосовує КҐБ ті форми роботи з політичними противниками про які ви згадували, у відношенні до нинішнього депутатського корпусу?

О.К.: — Коли йдеться про структури, що опозиційні КПСС, то тут у всякому випадку до останнього часу всі обмеження знімались. Неважно, що це: Міжреґіональна депутатська група чи яканебудь молодіжна неформальна організація. Неважно, хто ця людина: член Верховної Ради СССР чи рядовий колгоспник. В рух може пускатися все, що є в арсеналі, все, що може дискредитувати і зганьбити людей, які поводять себе не так, як комусь хотілося. Я вже не кажу про дискредитацію Єльцина і Гдляна. Незадовго до 1-го З'їзду народних депутатів СССР на одному із закритих засідань в КҐБ керівництвом давались по цьому питанню прямі настанови...

Кор.: — Чи правда, що у складі КҐБ існує спеціяльний підрозділ, що займається розповсюдженням дезінформації?

О.К.: — Так, такий підрозділ справді існує. Саме він і займається дискредитацією окремих людей і організацій, розповсюдженням анонімних листівок, неправдивих слухів. Під певну версію підбираються, наприклад, матеріяли і підсовуються західньому кореспондентові, а потім ми читаємо цей матеріял у наших газетах, посилаючись нібито на іноземні органи друку.

Кор.: — Як, яким способом повинен, по-вашому, бути реформований КҐБ?

О.К.: — Передовсім треба деполізувати його. Державна безпека повинна — і буде — займатись своєю справою: захищати конституцію і стабільність державного устрою, безпеку громадян. А коли КҐБ, як, зрештою, й всіляка інша поліція, починає влізати в політику, вона неминуче стає інструментом у руках різних груп і партій.

Кор.: — І на закінчення. Ви прогнозуєте, якими будуть особисто для вас наслідки цієї публікації?

О.К.: — Безумовно, неприємності мене чекають. Якого роду, покищо сказати не можу.

Кор.: — Невже з вашим досвідом роботи це важко передбачити?

О.К.: — Знаєте, ця організація достатньо творча і винахідлива... Але і я не вичерпав своїх можливостей.

Розмову вели
І. Січка, А. Цацуєв

Вісті...

(Закінчення зі стор. 2)

майстерністю виконання, і її вдалим сценічним оформленням. Драму поставив режисер Пряшівського УНТ Іван Іванч свидницькою лемківською говіркою.

16-го серпня у метрополії Східньословацького краю місті Кошице виступив відомий український хор із Польщі „Журавлі". В колишньому храмі св. Єлисавети вони дали концерт церковної музики, а увечорі того ж дня в місцевому будинку культури виступили із концертом українських народних та авторських пісень. З Кошиць „Журавлі" виїхали в Юґославію на святкування сторіччя переселення українців у Боснію, а на зворотній дорозі зупинилися у Пряшеві, де у п'ятницю 24-го серпня дали останній концерт свого закордонного турне.

Пряшівський тижневик „Нове життя" у шістьох продовженнях надрукував цикл репортажів письменника Михайла Шмайди під назвою „Дорогами України". Це репортажі про перебування трьохчленної делеґації Об'єднання Українських Письменників Словаччини на Всесоюзному Шевченківському святі у Полтаві, Каневі та Києві у травні ц.р. Автор не обмежується лише описом святкування, але майстерно описує природу України, пише про зустрічі з десятками людей, порушує наболілі політичні, економічні, національні та екологічні питання. Михайло Шмайда — один з тих українських письменників, які майже два десятиліття не сміли друкуватися. Після звільнення з роботи в Музеї Української Культури у Свиднику він до відходу на пенсію працював нічним сторожем на будівництві.

Та ж газета почала на продовження друкувати спогади одного з найвизначніших поетів Пряшівщини, отця Василіянина Себастіяна Сабола, що під псевдонімом Зореслав вже у 30-их роках видав дві книжки поезій українською літературною мовою. Від 1948 року отець Сабол-Зореслав живе на еміґрації в одному з василіянських монастирів у ЗСА. У своїх спогадах він розповідає про початки ліквідації Греко-Католицької Церкви на Пряшівщині та про свою втечу на Захід.

Тисячі...

(Закінчення зі стор. 1)

таке відзначення 500-ої річниці з дня народження Запорозької Січі саме у цій частині України допоможе єдності народу. Це була друга того роду маніфестація після живого ланцюга у січні для відзначення річниць соборности і державности України.

У неділю, 5-го серпня, зібралися учасники тих днів у поході, що тягнувся 10 кілометрів, в якому люди йшли немов відділами по своїх місцевостях, усі з національними прапорами на чолі своїх відділів. На мальовничому схилі Дніпра у центрі міста зібралося 20,000 осіб, багато у козацьких, народних, а то й стрілецьких одягах, щоб під пекучим сонцем вислухати промов.

Після могутнього співумолитви „Боже великий, єдиний", першим забрав слово Дмитро Павличко, народний депутат, який підкреслив, що Україна хоче мати своє військо і тому саме всі тут зібралися. Закінчив привітом: „Слава і ще раз слава Україні!"

Другого промовця, заступника голови Верховної Ради УССР Івана Плюща присутні прийняли свистом і вигуками невдоволення. Юрій Василенко, голова НРУП на Запоріжжі і головний організатор святкувань вітав зібрання від господарів. Володимир Яворівський звернув увагу, що українці не є рабами, а господарями на своїй землі, але як колись здобували волю рушницями, так тепер час її добиватися інтелектом.

Чисельно було заступлене в поході жіноцтво

В цьому дусі говорив також Іван Драч, який отримав від представників Запоріжжя віднайдену перед 20-ма роками шаблю (виконану на Хортиці) і тримаючи її в руках ствердив, що ніяка булава не вартує, коли є в руках шабля. Тепер однак цю шаблю треба заховати та інтелектом і працею здобувати силу у Запоріжжі. „Годі спати — вийдіть з хати", — закликав І. Драч. Останнім говорив проф. Чабаненко. Зібрання закінчилося спільним могутнім співом давньої пісні: „О. Україно, о люба неньо". Тисячі осіб не розходилися з площі, вітаючись, співаючи, а то й переводячи гарячі дискусії.

У тих незабутніх днях відбувалися у Запоріжжі концерти, співанки та вистули різних мистецьких ансамблів.

На неділю, 5-го серпня, прилетів з Києва окремий літак з міністром охорони здоров'я Юрієм Спіженком і групою українських лікарів учасників III Конгресу СФУЛТ, як також на три дні літак з депутатами Верховної Ради та представниками преси.

Група лікарів з міністром Ю. Спіженком була гостем ректора Українського Медичного Інституту Запоріжжя Анатоля Візира.

В загальному обраховують, що в Запоріжжя приїхало в цих трьох днях понад півмільйона українців. Сотки автобусів з патріотичними написами і синьо-жовтими прапорами заповнили вулиці того індустріяльного міста над Дніпром, де велика гребля затопила майже всі славні Дніпрові пороги, повітря повне випарів з коминів фабрик та недалекої нуклеарної станції і тільки історія пригадує дні козацької слави.

Помолімось за наших друзів

ЗАУПОКІЙНА СВЯТА ЛІТУРГІЯ

за спокій і вічну радість душ померлих добродіїв Фонду Катедр Українознавства

Впреп. о. крилошанин Петро Оґірко відслужить Заупокійну Святу Літурґію у четвер, 30 серпня 1990 року, о год. 9-ій ранку, в УКЦеркві Покрови Пресвятої Богородиці в Озон Парку, Н. Й. за Блаженнішої Пам'яті:

ТЕОДОЗІЮ ДУРБАК
АНТОНІЮ ІВАНОЧКО
ІРЕНУ І МИРОСЛАВА КОЛТУНЮКІВ
д-ра ЄВГЕНА ОМЕЛЬСЬКОГО
д-ра МИРОСЛАВА ОРЛОВСЬКОГО
інж. БОГДАНА РАКА
ЮЛІЯНУ РАТИЧ
АНДРІЯ САВДИКА
проф. ПАВЛА СИРОТЮКА
ОРЕСТА СТУПАРЕКА
д-ра ДМИТРА ШЕВЧУКА
мґр-а ПЕТРА ЯЦЕВА

Всіх Вп. Жертводавців ФКУ просимо про молитви за померших наших друзів. Помоліться в часі відправи Заупокійної Богослужби, щоб поєднатись з нами в поході молитов до Всевишнього за тих, що творили добро.

Вічна Пам'ять Померлим Добродіям ФКУ!

Головна Екзекутива

Фонду Катедр Українознавства (ФКУ).

УКРАЇНСЬКЕ ЛІКАРСЬКЕ Т-во ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ
Відділ Метрополії Ню Йорк, Ню Джерзі

ділиться сумною вісткою з членами та всім громадянством, що 12-го серпня 1990 р. відійшов у Вічність довголітній член Відділу УЛТПА

бл. п.
д-р мед.
РОМАН ДЗЯДІВ

Горем прибитій Родині Покійного висловлює глибоке співчуття

УПРАВА ВІДДІЛУ

Заступник...

(Закінчення зі стор. 1)

ній діяльності рад, про економічний стан населення західніх земель України та ролю української діяспори в сучасній ситуації.

Він відвідав провід відновленої УАПЦеркви та обмінявся думками про складний стан відбудови церковно-релігійного життя через опір партократичних органів та вороже наставлення РПЦеркви до УАПЦеркви і до УКЦеркви.

В Києві, завдяки старанням депутатів Народної Ради, М. Світуха був присутній на сесії Верховної Ради України в той час, коли йшли гострі дебати над вибором нового голови Верховної Ради. Він мав можливість перевести розмови з чільними представниками Народної Ради, такими як Іван Драч, Михайло Горинь, Вячеслав Чорновіл, Степан Хмара, Ігор Юхновський, Дмитро Павличко та багатьма іншими. Він був свідком постійних багатолюдних демонстрацій перед будинком Верховної Ради проти депутатів комуністичного бльоку і в підтримку позицій Народної Ради.

Він мав можливість оцінити великий позитивний вплив безпосередньої трансляції дебат сесії Верховної Ради по телевізії і радіо для населення міст України та високої якости виступів більшости депутатів Народної Ради.

М. Світуха зустрівся також з членами Секретаріяту НРУП, з представниками Української Республіканської Партії та інших організацій, які стоять на становищі державної суверенности і самостійности України.

Він був також співучасником святочного акту посвячення українського національного прапора біля собору св. Софії, маніфестаційного походу десяток тисяч людей вулицями Києва до Хрещатика, де під звуки співу „Ще не вмерла Україна" синьо-жовтий прапор був святочно піднятий на щоглі перед будинком Міської Ради столиці України.

М. Світуха відвідав також інші міста західньої і центральної України, побував в Каневі на могилі Т. Шевченка та мав нагоду оглянути історичні будівлі і пам'ятки, обсервувати умовини життя робітників і селян, господарський стан України і занедбання природного довкілля.

УКРАЇНСЬКЕ ЛІКАРСЬКЕ Т-во ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ
Відділ Метрополії Ню Йорк і Ню Джерзі

ділиться сумною вісткою з членами та всім громадянством, що 28-го липня 1990 р. відійшла у Вічність довголітня членка УЛТПА лікар-дентист

бл. п.
ГАЛИНА СКОРЕЦЬКА

Опечаленій Родині Покійної висловлює глибоке співчуття

УПРАВА ВІДДІЛУ

У невимовному жалі та смутку повідомляємо Родину, Приятелів та Знайомих, що 14-го серпня 1990 р. згинув трагічною смертю на 45-му році свого трудолюбивого життя наш Найдорожчий Син, Батько і Брат

бл. п.
ЕВГЕН ПОПОВИЧ

ЗАУПОКІЙНИЙ ПАРАСТАС відбудеться в п'ятницю, 17-го серпня 1990 р. о год. 7-ій веч. в похоронному заведенні Gray — Rasmussen, Port Jervis, N.Y.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ о год. 10-ій рано в церкві св. Володимира, а опісля Тлінні Останки спочинуть на місцевому цвинтарі.

У глибокому смутку залишені:

сини — СТЕПАН та АНДРІЙ з мамою СОФІЄЮ
батьки — ВОЛОДИМИР та ЮСТИНА
брат — ЙОСИФ з Родиною
сестра — РОКСОЛЯНА КЕЦИК з мужем АНДРІЄМ
тета — МАРІЯ СТЕГНІЙ з Родиною

ближча та дальша Родина в Україні та Арґентині.

Родина просить замість квітів на могилу Покійного складати пожертви на Фонд Дітям Чорнобиля.

Ділимося сумною вісткою з Ріднею, Приятелями і Знайомими, що в неділю 12-го серпня 1990 р. з Волі Всевишнього відійшла у Вічність наша Найдорожча і Незабутня Дружина, Мама, Бабця, Сестра, Кузинка і Тета

бл. п.
ЯРОСЛАВА БОДНАР
з дому ОЛІЙНИК

ПАРАСТАС з ПАНАХИДОЮ відправиться в п'ятницю 17-го серпня 1990 р. о год. 8-ій веч. в похоронному заведенні Gray-Parker, Port Jervis, N.Y. **звідкіля Тіло буде відвезене до Кракова, Польща.**

У глибокому смутку:

муж — МИРОН БОДНАР
син — МАТЕЙ БЯЛІКЕВИЧ з Родиною в Польщі
внук — ПЕТРУСЬ
сестра — НАТАЛКА МУЗИЧКА з Родиною в Англії
кузинки — ОРИСЯ САЛЯК з Родиною
ДАРІЯ КЕКІШ з Родиною
пасерб — ОЛЕГ БОДНАР з Родиною в Канаді

Замість квітів на свіжу могилу просимо складати пожертви на Діти Чорнобиля і виховання священиків в Україні.

ЯПОНСЬКИЙ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР Тошікі Кайфу відклав заплянозану візиту на Близький Схід у зв'язку з кризою у Перській затоці. Замість прем'єра в регіон прибуде міністер закордонних справ Таро Накаяма, який має намір відвідати Савдійську Арабію, Єгипет, Туреччину, Оман і Йорданію. В інтерв'ю японським та чужинецьким кореспондетам Накаяма заявив, що Японія постарається сприяти врегулюванню нового близькосхідного конфлікту. Він також підтвердив, що Японія готова післати військо в Савдійську Арабію. В тій країні вже перебувають американські, єгипетські, англійські і французькі контингенти, в будь-яку хвилину готові почати бойові дії проти Іраку.

Отець Денищук попрощався з Вашінґтоном

Отець Йосиф Денищук і майстер церемонії Павло Яриш. (Фото Наталки Слюзар).

Собор Пресвятої Родини у Вашінґтоні — це результат старань і пожертв багатьох тисяч осіб, але каталізатором цього діла був отець Йосиф Денищук, ЧНІ. В неділю, 14-го липня, заля собору була заповнена вашінґтонцями, які прийшли попрощатися з о. Йосифом. Після майже 17 років як сотрудник парафії Пресвятої Родини, ініціятор і директор кампанії будови собору, о. Денищук був покликаний перебрати парафію в Роблині, Манітоба, і виховувати майбутніх священиків тамошньої семінарії.

Енерґія, візія, завзятість, а понад усе віра отця Йосифа — це головні фактори, які уможливили перетворити незамітну каплицю парафії Пресвятої Родини в український католицький національний собор, що його **золоті бані притягають** увагу відвідувачів Вашінґтону, парафіян і фундаторів, а вони живуть по усіх частинах північно-американського континенту.

Як директор будівельної кампанії собору, о. Денищук особисто відвідав 190 парафій у ЗСА і Канаді, написав і видав дві книжки-хроніки про столичну українську громаду.

Коли у 1979 році Папа Іван Павло II відвідав Вашінґтон, він поблагословив наріжний камінь собору — також завдяки стараням о. Денищука.

У дзвіниці собору завішено сім дзвонів — менше не могло бути у столичному соборі, успішно доводив о. Денищук.

Два роки тому в залі собору відбувся бенкет для відзначення Тижня Поневолених Націй. На бенкеті був присутній Президент Роналд Реґен. Його привітав при вході отець Денищук, сидів біля Президента і розмовляв з ним наче зі своїм старим знайомим. Він з **такою ж дружньою ввічливістю** проводив відвідувачів собору, звідки вони б не були — з України, з Індії чи з сусіднього стейту.

На прощальному прийнятті чимало представників церковних і громадських організацій Вашінґтону згадували заслуги і успіхи о. Денищука. Зокрема представник будівленього комітету Володимир Задорецький та парафіяльні мужі довір'я д-р Василь Наконечний і Франк Фісанич подякували о. Денищукові за всі його труди для парафії.

Комітет бенкету очолили Надя Ошей і Лукія Тимм. Павло Яриш і Юрій Добчанський були членами комітету і майстрами церемоній вечора. Інші члени комітету Володимир Кіс, Іван і Рут Федаки, Володимир Скасків, Михайлина Притула, Роман і Варвара Русинки, Катерина Яворська, Марія-Еллен Кіс і Степан Кедра.

За головним столом сиділи також новий парох о. Тадей Кравчук, ЧНІ, і парох церкви Святої Тройці у сусідньому Сілвер Спрінґ, Мериленд, о. Тарас Лончина.

Під час свого перебування у Вашінґтоні о. Денищук любив забавляти дітей магічними штуками, Не обійшлось без них і в ході його прощального слова.

Поки поїхати до Манітоби, о. Денищук поїхав на тритижневі відвідини України (це його друга поїздка в край його предків, він родився в Канаді). А у Вашінґтоні, як казали присутні на бенкеті, о. Йосифа важко буде забути — подивитись тільки на золотоверхий собор з його семидзвонною дзвіницею.

Наталка Слюзар

В справі активізації наукових дослідів української діяспори

Президія Наукової Ради при СКВУ звернулася до Науково-дослідчого осередку етнічних студій при Кентському стейтовому університеті з проханням опрацювати науково-видавничий плян відносно дослідження історичного розвитку і теперішнього стану української спільноти в Америці, Европі, Канаді і інших поселеннях в діяспорі.

Як відомо, наукові дослідження українського життя в різних країнах нашого поселення є, на превеликий жаль, занедбані. Ідеться про монографічні праці і довідкові видання. Науковий осередок етнічних дослідів при Кентському стейтовому університеті очолює відомий український науковець проф. Любомир Винар, який також заснував і редаґує міжнародний журнал „Ethnic Forum: Journal of Ethnic Studies", присвячений історичним, соціологічним, бібліографічним, демографічним і іншим дослідженням етнічного життя в Америці й інших країнах. Проф. Л. Винар у відносно короткому часі плянує скликати наради дослідників української спільноти в Америці, які відбудуться в Кентському університеті з рамени Наукового осередку етнічних студій при співпраці з українськими науковими установами і університетами, які займаються етнічною українською дослідчою проблематикою.

Також плянується конференція кураторів, архівістів і музеологів, які завідують українознавчими книжковими фондами і музейними експонатами та архівними колекціями. Ідеться про науковий і професійний підхід до розбудови українознавчих колекцій, українських музеїв і архівів, які часто потребують допомоги. Також плянуються монографічні історичні дослідження українських спільнот в різних країнах поселення і англомовний бібліографічний довідник українського життя в діяспорі. Проф. Л. Винар вірить, що з часом можна буде одержати державні субсидії на активізацію українських етнічних досліджень. Президія Наукової Ради при СКВУ приложить якнайбільше старань для оживлення етнічних наукових досліджень і включення їх в міжнародний науковий репертуар. Дослідження з життя українських спільнот зможуть друкуватися в англомовному журналі „Етнік Форум", а також у співпраці з Українським Історичним Товариством і Науковою Радою при СКВУ. Треба застановитися над виданням окремого річника присвяченого науковому вивченню культурного, політичного, релігійного, суспільно-економічного і інших ділянок життя та діяльности української спільноти в діяспорі. Наукова Рада при СКВУ дальше інформуватиме про розвиток наукових дослідів української діяспори.

За Президію Наукової Ради при СКВУ:
Проф. Василь Омельченко голова
Проф. Наталка Пазуняк секретар

Повідомлення ОПЛДМ ім. Л. Глібова

Світовий Конґрес Вільних Українців проголосив 1990 рік — Роком Української Єдности, а рівночасно декаду 1990-1999 — Декадою Української Мови. Небувалі, переломові події в Україні та в усьому світі найкраще доказують актуальність та доцільність цих гасел, як теж необхідність переводити їх наполегливо в життя. Президія СКВУ звертається до всіх українців у краю, діяспорі та розсіяних по просторах СССР, щоб розбудовувати українське шкільництво, пресу й літературу, „даючи молоді ключ до нашої історії й культури".

У з'язку з цим, особливо важливим чинником являється українська книжка. Якщо дитина засвоїть собі змалку звичку дружити з нею, тоді ця книжка стане дуже успішним засобом її духовного росту, утвердження її в рідній мові та взагалі формування її, як активного українця. А в сумі — це засіб, щоб виплекати нове, творче покоління українців; виплекати наперекір труднощам, які існують всюди, в різних видах.

Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді старається про здійснення цієї ідеї вже від 1846 року. На жаль, саме в цьому році великих надій пережило воно незаступиму втрату: відхід у вічність його довголітнього й нетрудженого голови бл. п. Івана Боднарчука. Недавно ОПЛДМ теж втратило одного зі своїх членів-основників Леоніда Полтаву. Одначе свідомість величини завдань та необхідности їх виконання заставляє осиротілу Управу діяти далі безперервно.

На засіданні Управи в Торонто 10-го червня цього року тимчасове головство ОПЛДМ погодилася перебрати мґр Антоніна Горохович, аж до загальних зборів ОПЛДМ, які плянуються на жовтень цього року в Торонто. Завданням зборів буде скоординувати всі сили працівників пера й пензля, які творять для української дітвори, чи займаються виданням творів для неї. Нововибрана Управа зможе тоді встановити напрямні діяльности на майбутнє.

А покищо ОПЛДМ закликає наше громадянство, головно учителів, виховників та батьків, щоб не забували про українську книжку для наших малят. Ця книжка доступна сьогодні у всіх вільних країнах світу, де ми живемо. Саме тільки ОПЛДМ видало за останніх сім років понад двадцять книжечок для дітей різного віку. А є у нас ще й інші численні, дуже добрі з виховного та мистецького погляду, видання. Їх можна придбати в книгарнях усіх наших більших осередків. Їх треба купувати й дарувати при кожній нагоді нашим дітям у діяспорі. Але неменше треба старатися передавати їх усіми можливими засобами в Україну. На цю ж книжку із вільного світу ждуть з тугою як в Україні, так, тим більше, й по всіх просторах СССР, де розкидані українці. Сорок кілька років ми писали, видавали, завжди з надією, що вільне українське слово й думка таки колись дійдуть на Рідні Землі, до всіх українців. Оце цей час настав — треба його належно використати! Це один із засобів, щоб здійснити клич цього Року Української Єдности!

Даймо ж українську книжку — українській дитині по всьому світі!

За об'єднання працівників Літератури для дітей і молоді.

А. Горохович, в. о. голови,
П. Цехош, заступник,
О. Ковалик, секретар,
Е. Боднарчук,
Л. Храплива-Щур.

У ВІВТОРОК, 14-ГО СЕРПНЯ на 22-годинні відвідини до Нікараґуа прибув президент Чехо-Словаччини Вацлав Гавел. Серед різного рода справ, які обговорювалися на зустрічі делеґацій обидвох країн, таки одною з найбільш важливих для уряду президента Нікараґуа Віолети Барріос де Чаморро була обіцянка В. Гавела про сприятливі умови для сплачення 150 міл. дол. боргу Чехо-Словаччині.

ВІДІЙШЛИ ● ВІД НАС ●

о. МИХАЙЛО КОЛТУЦЬКИЙ, член УНС Відд. 257-го ім. Івана Годяка, в Лос Анджелес, Каліф. помер 20-го травня 1990 року на 88-му році життя. Нар. 21-го вересня 1901 року в Манітобі, Канада. Членом УНС став 1935 року. Залишив у смутку дружину Катерину, дочку Ґльорію Варес і сина Михайла Колтуцького, мол. Похорон відбувся 23-го травня 1990 року на Сан Фернандо Мішшин Семетері, Мішшин Гиллс, Каліф.
Вічна Йому Пам'ять!

Петро Сильчак, секр.

ЕЛІЗАБЕТ ГАТРАНФТ, член УНС Відд. 171-го Т-ва ім. Лесі Українки в Джерзі Сиі, Н.Дж., померла 30-го червня 1990 року на 65-му році життя. Нар. 1925 року в Беллефонте, Па. Членом УНС стала 1942 року. Залишила у смутку Френка Т. Гартранфт. Похорон відбувся 3-го липня 1990 року на цвинтарі св. Івана Евангелиста в Беллефонте, Па.
Вічна Їй Пам'ять!

С. М. Раєн, секр.

ЕЛІЗАБЕТ ҐАРТРАНФТ, член ділу 306-го ім. Івана Франка в Линден, Н. Дж., померла 20-го липня 1990 року на 88-му році життя. Нар. 8-го листопада 1903 року в Польщі. Членом УНС стала 1942 року. Залишила у смутку мужа Андрія і сина Івана з дружиною Катлін. Похорон відбувся на цвинтарі св. Ґертруди в Колонії, Н.Дж.
Вічна Їй Пам'ять!

Анна Жуйко, секр.

РОЗА АННА СЕДЛЯК, член УНС Відд. 112-го ім. св. Марії в Пармі, Огайо, померла 5-го липня 1990 року на 50-му році життя. Нар. 11-го лютого 1940 року в Клівленді, Огайо. Членом УНС стала 1975 року. Залишила у смутку Алін Леонард. Похорон відбувся 6-го липня 1990 року в Крематорії, Вест Парк Семетері, Клівленд, Огайо.
Вічна Їй Пам'ять!

Мері Капраль, секр.

ДМИТРО РЕҐУШ, член УНС Відд. 221-го ім. св. Стефана в Чикаґо, Ілл., помер 8-го червня 1990 року на 81-му році життя. Нар. 1908 року в селі Базар, Україна. Членом УНС став 1949 року. Залишив у смутку дружину Стефанію, невістку і двох внуків. Похорон відбувся 12-го червня 1990 року на цвинтарі св. о. Николая в Чикаґо, Ілл.
Вічна Йому Пам'ять!

М. Карачевський, секр.

МИКОЛА БАЧАРА, член УНС Відд. 45-го Т-ва „Любов" у Філядельфія, Па., помер 18-го липня 1990 року на 70-му році життя. Нар. 1921 року в селі Вовча, Україна. Членом УНС став 1973 року. Залишив у смутку дружину Анну, синів Романа і Богдана. Похорон відбувся 23-го липня 1990 року на цвинтарі св. Марії на Факс Чейсі у Філядельфії, Па.
Вічна Йому Пам'ять!

Микола Пришляк, секр.

ПЕТРО СИЛЬЧАК, член УНС і секретар 257-го Відд. ім. Івана Годяка в Лос Анджелес, Каліф., помер 2-го липня 1990 року на 78-му році життя. Нар. 1913 року в Янґставні, Огайо. Членом УНС став 1935 року. Залишив у смутку дружину Прісціллю, сина Евгена, дочку Йоанну Стеффен, зятя Роберта, внуків Роберта і Джеймса, правнуків: Ніколяс Джан і Трей Аллен. Похорон відбувся на цвинтарі Форест Ловн в Голлівуд Гіллс, Каліф.
Вічна Йому Пам'ять!

Прісцілля Сильчак, секр.